

DOGODILO SE U VINODOLU 1941.

UVODNE PRIPOMENE

Ova se kronologija važnijih povijesnih događaja u Vinodolu 1941. godine objavljuje prvi put. Nastala je u težnji da se naznače svi značajniji i za povijesna istraživanja važniji događaji, bez obzira na njihovu idejno-političku, vojnu ili drugu pozadinu. Pritom smo nastojali da registriranjem događaja uputimo prvenstveno na to da se u određeno vrijeme nešto dogodilo u određenom mjestu ili području. Zbog toga je i opis događaja vrlo sažet, i sadrži, uglavnom, odgovore na pitanja: kada, što i gdje se nešto dogodilo, a u događajima, u čijem je opisu neophodno, naznačeni su svi ili samo pojedini sudionici.

Prema tome i ova kronologija može služiti samo kao podsjetnik na navedene događaje, a za svako je šire poznavanje tih događaja potrebno koristiti povijesnu ili drugu literaturu odnosno građu.

Pri korištenju kronologije potrebno je imati u vidu još neke pripomene:

1. Za neke događaje ima više različitih, često i vrlo nepodudarnih podataka, pa smo se opredjeljivali za one podatke koje smo ocijenili najvjerojatnijim. Pritom nismo navodili i druge podatke kao ni razloge zbog kojih se nismo opredijelili za njihovo prihvaćanje.

2. Nismo navodili i povijesne izvore koje smo koristili, jer bi to ujednačilo mnogo više prostora.

3. S obzirom na vrlo veliki broj osoba koje su sudjelovale u opisanim događajima, iskazivali smo ih — kada je to bilo moguće — samo brojčanim pokazateljima.

Rukopis kronologije pregledali su i dali pismene primjedbe ove drugarice i drugovi: dr Vinko Antić (Selca), Rafe Brožićević (Dramalj), Josip Butorac (Krmpute), Petar Frković (Ledenice), Davorin Ježić (Novi Vinodolski) Božo Jovanović (D. Zagone), Jure Jovanović (G. Zagone), Blaž Kalafatić (Bribir), Andrija Kršul (Selca), Ljubo Marušić (Grižane), Vlado Matetić (Crikvenica), prof. Ivanka Pavlić (rukovodilac Muzejske zbirke u Crikvenici), dr Zvonko Petrinović (Dramalj), Josip Škočilić Kurilo (Bribir), Andrija Tus (Bribir), Mate Vidović (Tribalj), Marija Vuković Dunja (Novi Vinodolski). Svi su oni iznijeli mnogo korisnih primjedaba na rukopis kronologije, i sve su takve primjedbe uglavnom usvojene. Neke primjedbe ili prijedloge nismo mogli prihvatiti, jer se ne podudaraju s koncepcijom rukopisa, ili nisu podudarni s ostalim vjerojatnijim povijesnim izvorima. Na pruženoj pomoći u ovom radu, svima se njima i na ovaj način zahvaljujem.

Ovime rad na kronologiji nije završen. Ona će se, daljnjim povijesnim istraživanjima, nadopunjavati i proširivati, a ispravljat će se i eventualne greške, koje su — s obzirom na nedovoljnu raspoloživu povijesnu građu —

ipak mogle nastati u opisu nekih događaja. S tim u vezi i naša će nastojanja biti usmjerena naročito preciznijem datiranju onih događaja čija datacija nije pobliže utvrđena.

S obzirom na prethodno istaknut način opisa navedenih događaja, morali smo primijeniti u nekim primjerima i dodatno objašnjenje, pa smo u takvim slučajevima koristili i bilješke. Težili smo da ih primjenjujemo samo tamo gdje su neophodne.

SIJEČANJ

Početak siječnja — CK KP Jugoslavije izdao okružnicu u povodu raspuštanja organizacija URSS.

Početak siječnja — Vinodolski komunisti (koji su pripremali sastanak s Radom Končarom) održali više sastanaka i dogovarali se o tome gdje i kako organizirati sastanak sa sekretarom CK KPH. U tome su sudjelovali: Ivan Brozičević, Vlado Car, Blaž Kalafatić, Andrija Kršul, Vjeko Lončarić i Tomo Strizić.

Početak siječnja — Ivan Brozičević iz Crikvenice i Vlado Car iz Selaca, tada zaposleni na gradnji ceste kod Bakarca, preuzeli vezu između vinodolskih komunista i OK KPH u Sušaku, koja je dotad održavana na druge načine.

Početak siječnja — U Vinodolu djelovalo oko 40 komunista, organiziranih u 5 ćelija.

3. siječnja — Sekretar bibrirske organizacije KPH, Toma Strizić, opširno raspravljao aktualnu problematiku sa članovima ledeničko-krmpotske organizacije KPH.

12. siječnja — Rade Končar, sekretar CK KPH, u prisutnosti Rade Šupića, sekretara OK KPH za Hrvatsko primorje, održao poznati sastanak s vinodolskim komunistima na predjelu Borići, između Bribira i Selaca. Sastanku su prisustvovali: Ivan Brozičević, Rade Brozičević, Vlade Car, Ivan Jeličić Tominčić, Blaž Kalafatić, Andre Kršul, Vjeko Lončarić, Josip Skočilić-Kurilo, Toma Strizić i Josip Tonković-Prikputa.

Sredina siječnja — Nakon sastanka s Radom Končarom selačka je organizacija KPH primila u svoje redove još 6 članova (Andrija Antić Kombolić, Ludvig Hreljac, Mihovil Jeličić Pavlina, Andrija Kršul Kuzminić, Josip Lončarić Dujmić, Josip Pobor Polčić). Istodobno je osnovana organizacija SKOJ-a od 4 člana, čiji je sekretar bio Valentin Lončarić Rataj.

Oko 20. siječnja — CK KP Jugoslavije izdaje letak Komunique br. 5 koji je poslan iz Zagreba u razna provincijska mjesta, a rasturan je i u Vinodolu.¹

26. siječnja — Toma Strizić održao sastanak s oko 10 vinodolskih komunista na kom im je objašnjavao zadatke proizašle iz poznatog sastanka s Radom Končarom.

Druga polovica siječnja — U selu Podskoči (Bribir) osnovana nova organizacija (ćelija) KPH od 3 člana. Sekretar — Franjo Mureta.

Druga polovica siječnja — U Vinodol je dopremljena manja količina letaka CK KP Hrvatske izdanih u povodu raspuštanja URSS i »predavani iz ruke u ruku«.

Druga polovica siječnja — U okviru izvršavanja zadataka proizašlih iz sastanka s Radom Končarom, vinodolski komunisti (Ive Jeličić Tominčić,

Zvonko Petrinović, Josip Skočilić Kurilo, uz pomoć još nekih naprednih Vinodolaca) započeli prikupljati podatke o tadašnjim vojnim objektima u Vinodolu, tj. žandarmerijskoj stanici u Crikvenici i komandi pomorske obrane u Selcima. Te su radnje nastavili i u veljači.

VELJAČA

Veljača — U Grižanima je boravio Drago Marušić, istaknuti član CK KPH, koji je održavao kontakte s nekim vinodolskim komunistima (Luka Marušić iz Grižana, Blaž Kalafatić i Toma Strizić iz Bribira) i raspravljao s njima o aktualnim pitanjima djelovanja komunista.

OŽUJAK

25. ožujka — U Beču je jugoslavenska vlada (Cvetković-Maček) potpisala protokol o pristupanju fašističkom vojnom paktu.

Oko 26. ožujka — CK KPH izdaje letak, kratka sadržaja, protiv pristupa Jugoslavije trojnom paktu, a za pakt o uzajamnoj pomoći sa SSSR-om.

27. ožujka — Organiziran poznati puč u Beogradu i oborena vlada Cvetković-Maček.

27. ožujka — Hitler izdao naredbu (tzv. Direktiva br. 25) o napadu i uništenju jugoslavenske države.

Oko 27. ožujka — Toma Strizić odlazi u jugoslavensku vojsku, na područje Kamenjaka.

Oko 29. ožujka — U jugoslavensku vojsku odlaze mnogi vinodolski komunisti.

29. ožujka — CK KPH izdaje letak šireg sadržaja o izdajničkoj politici oborene vlade Cvetković-Maček i zadacima komunista u toj situaciji.

30. ožujka — CK KP Jugoslavije u proglasu se obraća narodima Jugoslavije ističući potrebu obrane zemlje od prijeteće fašističke agresije.

TRAVANJ

1/2. travnja — Te su noći vinodolski komunisti rasturili na javnim površinama letke malog formata, koje je izdao CK KP Hrvatske u povodu pristupa Jugoslavije trojnom paktu.²

Početak travnja — Marija Vuković Dunja, donijela je iz Zagreba u Novi Vinodolski stanovitu količinu letaka koje je izdao CK KP Hrvatske 29. ožujka. Tih su dana vinodolski komunisti organizirali i čitanje letaka, dajući ih »iz ruke u ruku«.

3. travnja — U Banovini Hrvatskoj zatvorene su sve škole, pa su se i skoro svi napredni vinodolski srednjoškolci odmah vratili u rodna mjesta.

3. travnja — U Crikvenici je stacionirana 2. četa 554. bataljona jugoslavenske vojske.

3. travnja — Vlatko Maček, predsjednik HSS, upućuje poziv hrvatskom narodu da se odazove »Pozivu na vojnu vježbu« i daje zaprežnu stoku i vozila za vojne potrebe.

6. travnja — Njemačke su trupe napale Jugoslaviju bez objave rata.

6. travnja — Talijanski vojni avion, leteći iznad mora u predjelu između obale kopna i otoka Krka, napao je neke mornaričke čamce i ranio Ivana Antića iz Selaca i Ivana Cara Metodova iz Dramlja.
10. travnja — Pripadnici jugoslavenske policijske vlasti pokušali su uhapsiti Wilyja Liningeru u Crikvenici, koji je — kao suradnik njemačke obavještajne službe — navodno posjedovao i tajnu radio-stanicu, ali ga nisu pronašli.
10. travnja — Nijemci, koji su tog dana okupirali Zagreb, omogućuju Slavku Kvaterniku da putem zagrebačke radio-stanice proglasi »stvaranje Nezavisne Hrvatske Države« i da pozove sve »oružane snage« da polože »zakletvu vjernosti« novoj državi.
10. travnja — Vlatko Maček upućuje poznati poziv »Hrvatskom narodu« u kom ističe da se treba pokoriti novoj ustaškoj vlasti, a upravni službenici da trebaju surađivati s novom »vladom«.
10. travnja — Rezervni major jugoslavenske vojske, Petar Kvaternik, tada na dužnosti komandanta bataljona u Crikvenici, osniva »štab« od 4 člana i pokušava preuzeti vojnu komandu »od Čabra do Zadra«, uspostaviti civilnu vlast u Crikvenici i okolnim općinama te ju podrediti novoj »hrvatskoj državi«.
10. travnja — Kapetan bojnog broda Mirko Pleiweis, zapovjednik pomorske obrane u Selcima, poduzima uspješnu vojnu akciju za onemogućavanje djelovanje Petra Kvaternika u Crikvenici. U toj je akciji Petar Kvaternik poginuo, a većina pripadnika njegova »štaba« je ranjena. Tom je prilikom poginuo i Đuro Hajdin, kotarski podnačelnik u Crikvenici, djelujući na strani M. Pleiweisa.
10. travnja — Generalštabni pukovnik Stojadin Milenković, komandant Zdrženog risnjačkog odreda, svojevoljno napušta svoju zapovjedničku dužnost.
11. travnja — Talijanska vrhovna komanda izdaje naredbu za upad svojih trupa u jugoslavensko državno područje. U poslijepodnevnim su satima talijanske trupe prešle zapadnu jugoslavensku granicu, a u 17 sati su ušle u Sušak.
11. travnja — Talijanski avion bombardirao novljansku luku, kojom je prilikom luka oštećena, a također i brodovi »Kosovo« i »Lika« koji su bili u njoj sklonjeni.
11. travnja — Komandant pomorske obrane u Selcima (M. Pleiweis) naredio potapanje svih jugoslavenskih brodova na području od Rječine do Zrmanje, kao i brodogradilišni dok u Kraljevici. Osim doka u Kraljevici i još nekoliko manjih plovniha objekata, svi su brodovi bili potopljeni.
11. travnja — U Crikvenici su jugoslavenske vojne vlasti uhapsile 5 osoba, sumnjivih zbog »petokolonaške« djelatnosti. (Idućeg su dana puštene na slobodu.)
12. travnja — Iz Selaca se povukli pripadnici pomorske obalne komande i tom prilikom zapalili vojnu kasarnu.
12. travnja — Po naređenju kapetana bojnog broda Mirka Pleiweisa, potopljen je u Klenovici jugoslavenski ratni brod »Silni«.
12. travnja — Nekoliko naprednih omladinaca iz Selaca i Bribira sakupili u uvali Slana kod Selaca oružje i municiju jugoslavenske mornarice i pre-

nijeli i spremili na druga mjesta. Manje su količine oružja sakupljene i idućih dana.

12. travnja — Ustaška »vlada« iz Zagreba izdaje naredbu za obavezno polaganje »prisege vjernosti« novoj »državi« i njenom »poglavniku«.

12. travnja — Kroz Vinodol su počele prolaziti prve talijanske trupe u smjeru Dalmacije i Like.

12. travnja — Ustaški »poglavnik« Ante Pavelić izdao je u Trstu »odredbu« Marijanu Šimiću za ulazak u Sušak i osnivanje »Ustaškog povjerenstva za Vinodol«.

Okolo 12. travnja — Većina vinodolskih komunista se vratila iz jugoslavenske vojske koja se raspadala, i odmah se uključili u sakupljanje i sakrivanje oružja, municije i razne vojne opreme u mnogim vinodolskim naseljima.

13. travnja — »Zapovjednik svih oružanih snaga Države Hrvatske«, general Štancer, izdao je naredbu o predaji i prikupljanju oružja i vojne opreme »bivše« jugoslavenske vojske.

13. travnja — Dr Ivan Car, crikvenički liječnik, imenovan (telefonom) iz Zagreba za »ustaškog povjerenika« u Crikvenici.

14. travnja — Musolini izdao naredbu o predaji svih vrsta oružja talijanskim komandama na području koje su zaposjele talijanske trupe.

14. travnja — Započelo stacioniranje talijanskih trupa u vinodolskim naseljima.

14. travnja — Dr Ivan Car pismeno obavijestio općinske uprave crikveničkog kotara da je imenovan za »ustaškog povjerenika« u kotaru.

15. travnja — CK KP Jugoslavije izdao proglas narodima Jugoslavije o katastrofi koja ih je zadesila.

Sredina travnja — Selački komunisti odnijeli iz selačke čitaonice sve napredne knjige i spremili ih u privatne kuće.

Sredina travnja — U Novom Vinodolskom osnovano »ustaško povjerenstvo« na čelu sa svećenikom Aleksandrom Zoričićem, i najbližim suradnicima Dušanom Lapajneom i Dragom Malvićem.

Sredina travnja — Sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje, Rade Šupić, boravio je u Dramlju i objašnjavao zadatke komunista u novonastaloj situaciji, posebno naglasivši potrebu prikupljanja oružja i vojne opreme uopće.

Sredina travnja — U Triblju je osnovana oružnička postaja NDH, ali je uskoro rasformirana.

16. travnja — Komandant talijanskog V korpusa (sjedište u Crikvenici), general Ricardo Balocco, izdao je naredbu podređenim komandama da »komunistička djelatnost mora biti spriječena«.

17. travnja — U Beogradu je potpisan dokument o potpunoj kapitulaciji jugoslavenske vojske.

18. travnja — Komandant karabinjera talijanske 2. armije izdao je naređenje o organizaciji karabinjerskih formacija na okupiranom području Jugoslavije, i njihovim osnovnim zadacima. Vinodol je, prema toj naredbi, potpao pod nadležnost XII bataljona karabinjera (CCRR).

18. travnja — Uspostavljena željeznička veza Sušak — Zagreb.

20. travnja — U Crikvenici su ustaške vlasti uhapsile dra Ivana Sobola i Martina Cara Babora zbog sumnje da su sudjelovali u ubojstvu Petra Kvaternika i da sakrivaju oružje. (Uskoro su pušteni iz zatvora.)
- Okolo 20. travnja* — Osnovane teritorijalne karabinjerske stanice u Crikvenici, Ledenicama i Novom Vinodolskom.
- Okolo 20. travnja* — Ustaški ministar unutarnjih poslova, Andrija Artuković, imenovao Ivana Cara pekara iz Crikvenice za »ustaškog povjerenika« u crikveničkom kotaru.
21. travnja — Vlada NDH izdala zakonsku odredbu o stavljanju »van snage« dotada važeće »Uredbe o kotarskoj skupštini i kotarskom Upravnom odboru«.
- 21—22. travnja — U Beču su se sastali talijanski i njemački ministri vanjskih poslova (grof Ciano i von Ribbentrop) i dogovorili se o »komadanju« jugoslavenskog državnog teritorija.
24. travnja — Mussolini određuje djelovanje sudstva na okupiranim područjima Jugoslavije.
24. travnja — Komandant talijanske 2. armije, general Ambrosio, izdaje »Opunomoćenje« riječkom prefektu Temistocle Testi za vršenje civilne okupacijske vlasti u »Riječkoj oblasti«, u koju je bio uključen i Vinodol.
25. travnja — Predstavnici Italije i NDH (Ciano i A. Pavelić) razgovarali u Ljubljani o odnosima dviju država i naročito o granici NDH prema Italiji.
25. travnja — General Ambrosio izdaje »upute« za djelovanje talijanskih civilnih komesara na talijanskom okupiranom području Jugoslavije.
25. travnja — Ustaške vlasti uhapsile u Novom općinskom bilježnika Rudolfa Leskovara, kao tobožnjeg »jugonacionalistu«.
- Okolo 25. travnja* — Primljen u Vinodolu letak OK KP Jugoslavije, izdan 15. travnja i predavan iz ruke u ruku. U vezi s njegovim sadržajem održan je sastanak oko 8 vinodolskih komunista uz cestu Bribir — Selca, na kom su raspravljana pitanja pokrenuta u tom letku, a posebno pitanje nezadovoljavajućeg uspjeha u prikupljanju oružja. (Poznati su ovi sudionici na sastanku: Slavko Brnčić, Ivan Brozičević, Rafe Brozičević, Blaž Kalafatić, Vjeko Lončarić, Josip Skočilić Kurilo, Tomo Strizić i eventualno Viktor Buban.)³
- Okolo 25. travnja* — Vojna komanda NDH pozvala u redove domobrana gođišta 1916—1919. Pozivu se odazvao manji broj Vinodolaca, jer talijanske komande nisu dozvolile odaziv.
26. travnja — Komanda talijanske 2. armije razradila upute za djelovanje civilnih komesara na okupiranom području.
28. travnja — U Rijeci osnovano »Tajništvo riječko-pokupske okupacijske zone«, kojem je bio podređen i Vinodol.
28. travnja — Riječki prefekt Testa potpisao je »dekret« o imenovanju Luigija Poalettija za civilnog komesara u Crikvenici, a Ramira Gazzarija u Novom Vinodolskom.
30. travnja — Talijanski karabinjeri ubili u Bribiru Ivana Deranju, nastanjenog na predjelu između Bribira i Donjeg Zagona.
30. travnja — Riječki prefekt Testa objavio (plakatom i u novinama) preuzimanje civilne okupacijske uprave na području »Rijeke i Kupe«, kome

je pripadao i Vinodol. Istodobno je obavljeno i imenovanje civilnih komesara u pojedinim kotarima, pa tako i za Crikvenicu (Luigi Paoletti) i za Novi (Ramiro Gazzari).

30. travnja — U Sušaku osnovana talijanska uprava za okupirano područje »Rijeke i Kupe«, nazvana »Intendenza civile«, pod koju je pripadao i Vinodol.

30. travnja — Vlada NDH izdala »Odredbu o uskladbi rada ustaške organizacije i državne vlasti«.

Druga polovica travnja — Prema sadržaju »zakonske odredbe« koju je izdalo rukovodstvo NDH, svi državni i samoupravni službenici morali su položiti »prisegu vjernosti« novostvorenoj državi, pa su tako, uglavnom, postupili i u Vinodolu.

Druga polovica travnja — CK KP Hrvatske izdao letak o stanju u Hrvatskoj i zadacima komunista. (Navodno su neki primjerci primljeni i u Vinodolu.)

Druga polovica travnja — Talijanska vojska otkrila oko 40 pušaka koje su seljani iz Gornjih Zagona spremili u jednu cisternu.

Druga polovica travnja — U Krmpotama prikupljeno više od 100 pušaka, 4—6 puškomitraljeza i ostale vojne opreme. Veći je dio tog oružja poslije, na poziv talijanskih i ustaških vlasti, predan, ali je stanovit broj pušaka i puškomitraljeza ostao još sakriven.

Druga polovica travnja — Ledenički su komunisti spremili u tom razdoblju 11 karabina, 1 puškomitraljez i razne vojne opreme.

Druga polovica travnja — Talijanske vojne vlasti uhapsile u Novom trojicu mještana (Andrija Toljan, Josip Toljan i Petar Petrinović Miklja), zbog toga što nisu htjeli raditi na cesti prema Senju za nisku plaću.

Kraj travnja — Bribirska organizacija KPH zaključila da komunist Stjepan Brozičević treba, unatoč protivljenju, ostati na dužnosti općinskog načelnika »sve dok bude moguće«. O tome je S. Brozičevića idućih dana upoznao Andrija Tus, i ovaj je, iz discipline, prihvatio taj zaključak.

SVIBANJ

1. svibnja — Talijanska komanda izdala nalog da se u Bribiru uhapsi 11 Roma, koji su živjeli na zapadnom predjelu Zagona. Saslušavani su u vezi s ubijenim Ivanom Deranjom i nakon toga pušteni.

1. svibnja — CK KP Jugoslavije izdaje proglas narodima Jugoslavije, s objašnjenjem »aprilske katastrofe«.

1. svibnja — Riječki prefekt Testa izdao 4 okružnice o djelovanju civilnih komesara na okupiranom području »Rijeke i Kupe«.

3. svibnja — U Crikvenicu stigao talijanski civilni komesar Luigi Paoletti.

Početak svibnja — U Zagrebu održano poznato Majsko savjetovanje CK KP Jugoslavije.

Početak svibnja — Iz općinskog skladišta u Selcima Vjeko Lončarić i Andrija Kršul iznijeli nekoliko pušaka, jedan puškomitraljez i nešto sanitetskog materijala, te sve to spremili.

Početak svibnja — Bribirski i ledenički komunisti (Franjo Antičić, Blaž Kalafatić, Petar Komadina, Milan Mataija, Josip Saftić i Toma Strizić)

uzeli radio-aparat i većinu naprednih knjiga iz bribirske narodne čitaonice i sve to spremili za buduće potrebe.

4. *svibnja* — Prefekt Testa imenovao Emerica Pappa Borsattija za vicekomesara u kotaru Novi Vinodolski.
5. *svibnja* — Komandant talijanskog V korpusa održao u Crikvenici sastanak s nekim civilnim komesarima iz Hrvatskog primorja i Gorskog kotara i dao im upute za rješavanje nekih konkretnih problema i pitanja.
5. *svibnja* — Budući da je prefekt Testa poništio imenovanje R. Gazzarija za civilnog komesara u Novom Vinodolskom, preuzeo je civilnu vlast u Novom dr Gastone Mohovich (talijanski civilni komesar za kotar Senj) i to od kotarskog predstojnika Nikole Domineza, te ovlastio vicekomesara Emerica Pappa Borsattija da do daljnjega obavlja komesarsku dužnost.
5. *svibnja* — Prefekt Trsta imenovao Bruna Dalmartella za vicekomesara u Crikvenici.
7. *svibnja* — Talijanski civilni komesar, Luigi Paoletti, preuzeo vlast u kotaru Crikvenica. Tom je prilikom potpisan zapisnik o podređenosti kotarskih i općinskih službenika Paolettiju.
7. *svibnja* — Mussolini i Ante Pavelić parafirali u Tržiću »medjudržavne ugovore«, koji će biti objavljeni tek 18. svibnja.
8. *svibnja* — Crikvenički civilni komesar, Luigi Paoletti, objavio »Oglas« o preuzimanju vlasti u Crikvenici.
10. *svibnja* — Vlada NDH izdala naredbu o racioniranju živežnih namirnica.
12. *svibnja* — Prefekt Testa imenovao poručnika Adonea Maguola za civilnog komesara u Novom Vinodolskom.
12. *svibnja* — Talijanski civilni komesarijat u Crikvenici izdao oglas o prodavanju robe u prodavaonicama za lire, po tečaju 30 lira za 100 dinara.
13. *svibnja* — Komanda talijanske 2. armije izdala treću zapovijed o vojnoj okupacijskogj organizaciji. Prema toj zapovijedi je divizija »Lombardia« (sjedište komande u Delnicama) bila nadležna za Vinodol, a u njenu je sastavu djelovala i vojna »Zona Crikvenica«, za oba tadašnja vinodolska kotara. Komandant te zone bio je ujedno komandant korpusne artiljerije u Crikvenici.
- Sredina svibnja* — Prefekt Testa predložio Rimu da talijanska granica prema NDH bude na pravcu od Viševice k Povilama kod Novog.
- Sredina svibnja* — Bribirski komunist Stjepan Brožićević odlazi u Karlovac da bi uspostavio vezu s tamošnjim rukovodstvom KPH i primio upute za rad komunista.⁴
- Sredina svibnja* — CK KP Jugoslavije izdaje proglas njemačkim i talijanskim vojnicima u okupiranoj Jugoslaviji.
17. *svibnja* — Mussolini ozakonjuje djelovanje talijanskih civilnih komesara na okupiranom području Jugoslavije.
17. *svibnja* — Komanda talijanske 2. armije premještena iz Sušaka u Karlovac.
17. *svibnja* — U Zagrebu osnovano uštaško »Ravnateljstvo za javni red i sigurnost« (RAVSIGUR).
18. *svibnja* — Komandant talijanskog V korpusa, general R. Balocco, uputio je pojedinim komandama naredbu u kojoj je istaknuo da nakon »Rim-

- skih ugovora« ostaju talijanske trupe i dalje na području NDH kao »prijateljske među prijateljima«.
18. *svibnja* — U Rimu su potpisana i objavljena 3 ugovora između Italije i NDH. Prema »Ugovoru o granici« cijeli je Vinodol pripao NDH. Prema ugovoru o »Jadranskom području« (obalno područje u NDH, kojem je pripadao i Vinodol, nazivano je »II zona«) NDH nije smjela imati u tom području nikakva vojna postrojenja niti ratnu mornaricu.
20. *svibnja* — Talijanski generalštab naređuje da se na dijelovima Hrvatske koji su pripali NDH preda vlast predstavnicima vlade NDH, a talijanske trupe ostaju u NDH »na privremenom boravku u prijateljskoj zemlji«.
21. *svibnja* — Prefekt Testa šalje upute civilnim komesarima na području koje je pripalo NDH (također i kotari Crikvenica i Novi) o tome kako će predati vlast »hrvatskim« predstavnicima.
21. *svibnja* — Ustaške policijske vlasti u Zagrebu raspisuju potragu za kape-tanom bojnog broda, Mirkom Pleiweisom.
- Oko 23. *svibnja* — Iz Grčke prošla kroz Vinodol u smjeru Rijeke veća nje-mačka vojna formacija, koja je, zapravo, bila upućena na granicu prema SSSR-u.
24. *svibnja* — Ustaški ministar unutrašnjih poslova (Andrija Artuković) izdao dekret kojim je ovlastio Ivana Cara pekara, »ustaškog povjerenika« za Crikvenicu, da preuzme u Crikvenici vlast od Talijana.
24. *svibnja* — Glavni ustaški stan (GUS) u Zagrebu imenovao Vladu Vukelića, zvanog Kapo, za ustaškog logornika u crikveničkom kotaru.
24. *svibnja* — GUS imenovao Slavu Tomljenovića iz Senja za ustaškog sto-žernika za Hrvatsko primorje.
- Oko 25. *svibnja* — Talijanska se posada potpuno povukla iz Bribira.
26. *svibnja* — U Crikvenici izvršena primopredaja vlasti između Ivana Cara pekara i talijanskog civilnog komesara.
28. *svibnja* — U Crikvenicu stigla prva (manja) jedinica domobranske vojske.
31. *svibnja* — Luigi Paoletti poslao prefektu Testi opširan izvještaj o svom djelovanju u Crikvenici.
- Kraj *svibnja* — Nakon prestanka djelovanja talijanske vojne i civilne oku-pacijske uprave, započelo je i u Vinodolu sustavno organiziranje djelat-nosti općinskih i kotarskih organa vlasti i pojedinih njihovih funkcija u nadležnosti vlade NDH.
- Kraj *svibnja* — Predstavnici NDH preuzeli u Novom vlast od talijanskog civilnog komesara.
- Kraj *svibnja* — CK KP Hrvatske održao sastanak na kom su raspravljani zadaci u vezi s pripremama za narodni ustanak.
- Kraj *svibnja* — CK KP Hrvatske osnovao »Vojni komitet« (Ivo Rukavina, Andrija Hebrang i Marko Simenić) koji je trebao rukovoditi pripremama za oružanu borbu i narodni ustanak u Hrvatskoj.
- Kraj *svibnja* — U Karlovac je došao Josip Kraš, član CK KP Hrvatske, sa zadatkom da organizira pripremanje oružane borbe i narodnog ustanka na području Banije, Gorskog kotara, Hrvatskog primorja i Korduna.
- Kraj *svibnja* — Talijanska komanda ukida teritorijalne jedinice CCRR u Crikvenici, Ledenicama i Novom.
- Svibanj* — Komanda talijanske 2. armije osniva jedinice »Obalne obrane«. Sjedište komande »I sektora« (područje od Bakarca do Smokvice) bilo je u Crikvenici.

Svibanj — U Crikvenicu dolazi iz Zagreba Tomo Jančiković, istaknuti pripadnik HSS. Uskoro uspostavlja vezu s nekim vinodolskim pripadnicima HSS, i počinje djelovati u duhu poznate Mačekove »politike čekanja«. (Ostao je u Crikvenici sve do sredine 1943. godine.)

LIPANJ

Početak lipnja — Osnovane su »oružničke postaje« NDH u Crikvenici, Ledenicama i Novom.

Početak lipnja — Selački komunisti (Vjeko Lončarić i Ludvig Hreljac) izdvojili iz općinske aprovizacije i spremili »za buduće potrebe« stanovitu količinu razne nepokvarive hrane.

Početak lipnja — Ustaški povjerenik za Crikvenicu (Ivan Car pekar) i Novi Vinodolski (Aleksandar Zoričić), te ustaški logornik za Crikvenicu (Vlado Vukelić) počinju sastavljati popis »nepoćudnih« osoba za NDH na području oba vinodolska kotara.

10. lipnja — Objavljena »Zakonska odredba« o osnivanju »velikih župa« na području NDH. Vinodol je pripadao Velikoj župi za Vinodol i Podgorje, čije je sjedište bilo u Senju.

11. lipnja — Ustaško ministarstvo unutrašnjih poslova zabranilo djelovanje svih stranaka, osim, razumljivo, ustaške.

15. lipnja — CK KP Hrvatske objavio »Cirkular br. 1«, u kom poziva hrvatsko radništvo da ne odlazi na rad u Njemačku i objašnjava ostala aktualna pitanja.

Sredina lipnja — CK KP Hrvatske izdaje »Obavještenje br. 1« u kom objašnjava najnovija politička i ostala zbivanja u NDH, te upućuje na potrebu borbe »za oslobođenje Hrvatske«. (To je »Obavještenje«, a vjerojatno i spomenuti »Cirkular br. 1«, donijela uskoro Marija Vuković Dunja iz Zagreba u Novi, pa je predavano među vinodolskim komunistima »iz ruke u ruku«.)

Sredinom lipnja — Organizacija KPH u Selcima počela izdavati »radio-vijesti« prema emisijama Radio-Londona. Tiskane su u manjem broju primjeraka za članove KPH i SKOJ-a i njihove simpatizere.

21. lipnja — U Crikvenici su ustaške vlasti uhapsile Otmara Banka zbog »komunističke djelatnosti«.

22. lipnja — Njemačka napala SSSR.

22. lipnja — CK KP Jugoslavije upućuje proglas (u obliku letka) kojim poziva narode Jugoslavije na ustanak.

22. lipnja — OK KPH za Hrvatsko primorje održao je sastanak i donio odgovarajuće zaključke vezane uz zadatke komunista nakon napada Njemačke na SSSR.

24. lipnja — CK KP Hrvatske izdaje proglas (letak) u kom poziva na svenarodni ustanak.

24. lipnja — U Sušaku boravi Marko Orešković, član CK KP Jugoslavije, i prenosi upute sušačkom partijskom rukovodstvu, naročito u pogledu osnivanja vojnih komiteta koji trebaju rukovoditi oružanom borbom.

26. lipnja — »Zakonskom odredbom« NDH je u Senju osnovan »Sudbeni stol« i »Tužiteljstvo«, nadležni za područje Velike šupe Vinodol-Podgorje.

26. lipnja — Stjepan Brozičević, komunist iz Bribira, odlazi u Karlovac Bartolu Petroviću, članu OK KP Hrvatske za okrug Karlovac, i prima upute za djelovanje komunista u novonastaloj situaciji.⁵
 27. lipnja — CK KP Jugoslavije osniva Glavni štab narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije, na čelu s Josipom Brozom Titom.
 27. lipnja — Iz Zagreba je stigao u Novi Vinodolski ustaša Franjo Španjol, rodom iz Raba, i preuzeo dužnost općinskog bilježnika.
 29. lipnja — Luka Marušić i Mate Saftić, komunisti iz Grižana, posjetili su Tomu Strizića u Bribiru i s njim raspravljali o aktualnim zadacima komunista.
- Kraj lipnja* — CK KP Hrvatske izdaje, u obliku letka, govor Vječeslava Molotova, ministra vanjskih poslova SSSR-a, u povodu napada Njemačke na SSSR.
- Kraj lipnja* — Toma Strizić upućuje bribirske napredne srednjoškolce, koji su dotad polazili srednje škole izvan Vinodola, da napuste školovanje i da se »posvete revoluciji koja se priprema«. Svi napredni srednjoškolci prihvatili su tu Strizićevo uputu.
- Kraj lipnja* — Ustaške su vlasti uhapsile u Crikvenici Ivu Matijevića, Milana Šepića i šimu Cara, zbog sumnje za »antihrvatsku« djelatnost. Uskoro su pušteni na slobodu.
- Kraj lipnja* — Ustaške vlasti iz Senja uhapsile su Tomu Balena Pedulu iz Krmpota, zbog sumnje za komunističku djelatnost. Uskoro je pušten na slobodu.
- Kraj lipnja* — Oružnici iz Novog pretresli stanove Stjepana Brozičevića, Josipa Ivoševića i Tome Strizića u Bribiru, tražeći »subverzivnu« štampu. Pretresom nisu ništa pronašli.
- Kraj lipnja* — Kotarski načelnici u Crikvenici (Stjepan Stubičan) i u Novom (Nikola Dominež) šalju prve izvještaje o stanju na području »svojih« kotara Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH.
- Kraj lipnja* — Organizacije KPH u Bribiru i Selcima upućuju neke svoje članove odnosno napredne mještane, uključujući i omladince i omladinke, da se prihvate nekih dužnosti u ustaškim organizacijama, kako bi ih što prije »iznutra razbili«. U tom duhu postupaju i grižanski i crikvenički komunisti u odnosu na ustaške omladinske organizacije.
- Kraj lipnja* — Zbog odlaska većine članova izvan Vinodola, prestala je djelovati organizacija KPH u Crikvenici.
- Kraj lipnja* — Komunist Ive Blažević Moro, rodom iz Krmpota (došao je prije kraćeg vremena iz Karlovca u Krmpote), održao u Ruševu sastanak s oko 7 Krmpočana, objašnjavajući im aktualna politička zbivanja.
- Kraj lipnja* — Blaž Kalafatić i Toma Strizić, posredstvom Ivana Ligatića iz Bribira, upozoreni su da ih ustaše namjeravaju hapsiti. Istodobno je drugim putem upozoren na tu mogućnost i Milan Mataija. Zbog toga su se sva trojica od tada kretala još opreznije, boraveći ili u šumskim predjelima (Mataija i Strizić) ili u kućama-stanovima nekih rođaka, prijatelja i slično (sva trojica).
- Lipanj* — Na pilani Vodice (istočno od Krmpota) tamo zaposleni napredni Krmpočani uvjetovali su obavezno zapošljavanje radnika iz Drežnica, uz prijetnju štrajkom. Poslodavac je, naime, odbijao zapošljavanje Drežničana, jer da su Srbi.

Lipanj — Kotarsko je načelstvo u Novom primilo nekoliko zapisničkih izjava o prekrštavanju s pravoslavne na katoličku vjeru Srba nastanjenih u Novom.

SRPANJ

1. *srpnja* — Objavljeno postavljanje Franje Španjola za ustaškog logornika u Novom Vinodolskom, a za njegova »pobočnika« inž. Dušana Lapajnea.
1. *srpnja* — Objavljeno imenovanje ustaških tabornika u općinama Bribir, Ledenice-Krmpote i Novi Vinodolski. U Novom su, pored tabornika, imenovana i 4 »taborna pobočnika«.
4. *srpnja* — CK KP Jugoslavije donosi poznatu odluku o pokretanju svenarodnog ustanka u Jugoslaviji.
- Početak srpnja* — CK KP Hrvatske izdaje letak u kom, pored ostalog, poziva hrvatski narod u borbu za obaranje Pavelićeva režima.
- Početak srpnja* — Sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje (Rade Šupić) šalje vinodolskim komunistima, putem Ivana Brožićevića, pismene upute za pripremanje oružane oslobodilačke borbe.
- Početak srpnja* — Ledenički komunisti (Petar Komadina i Milan Mataija) sastali su se na Maloj Gori s nekim drežničkim komunistima i dogovorili o neposrednim zadacima komunista. Tom su prilikom Ledeničani predali Drežničanima 11 pušaka i 1 puškomitraljez.
6. *srpnja* — U Zagrebu je osnovano Operativno rukovodstvo CK KP Hrvatske, s tim da rukovodi pokretanjem i organiziranjem NOB u Hrvatskoj, kao i sveukupnom djelatnošću KPH. Članovi su bili Andrija Hebrang, Rade Končar i Vlado Popović.
7. *srpnja* — Vlada NDH donosi »zakonsku odredbu« o promjeni naziva valute, tj. kuna umjesto dinar i banica umjesto para.
- Oko 8. *srpnja* — Iz Zagreba su došli Josip Brnčić i njegova supruga Nada, i smjestili se, uz pomoć selačkih komunista, u Selcima, te se odmah uključili u pripreme za pokretanje NOB-a.
- Oko 10. *srpnja* — Šime Balen dolazi iz Zagreba u Crikvenicu, gdje, po uputi Rade Končara, pokušava nagovoriti Tomu Jančikovića da se uključi u NOB, ali bez uspjeha.
11. *srpnja* — »Zapovjednik ustaške stanije« i ujedno »zapovjednik mjesta Crikvenica« izdaje naredbu o načinu života Židova nastanjenih u Crikvenici.
11. *srpnja* — Objavljeno imenovanje ustaških tabornika i njihovih »pobočnika« u svim općinama crikveničkog kotara (Crikvenica, Drivenik, Grižane-Belgrad, Selca i Sv. Jakov).
12. *srpnja* — CK KP Jugoslavije izdaje novi proglas narodima Jugoslavije u kome ih poziva u oslobodilačku borbu.
- Oko 12. *srpnja* — U Selcima i Dramlju boravio sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje (Rade Šupić) i, između ostalog, raspravljao o nekim zadacima u vezi s pokretanjem NOB-a.
- Prva polovica srpnja* — Održan poznati sastanak vinodolskih komunista u Jesenovi, u toku kojeg su dogovoreni zadaci u vezi s pokretanjem NOB-a i osnivanjem borbene jedinice. Bili su prisutni: Josip Brnčić, Ivan Brožićević, Vlade Car, Blaž Kalafatić, Andrija Kršul, Vjeko Lončarić, Tomo Strizić, Dragutin Švrljuga i Ladislav Vivoda.⁶

- Sredina srpnja* — U Karlovcu osnovano Operativno rukovodstvo Okružnog komiteta KPH za Karlovac (OROK KPH), na čelu s Josipom Krašom, u čiju je nadležnost spadalo i Hrvatsko primorje. Član tog rukovodstva bio je i Bartol Petrović, komunist iz Grižana, tada zaposlen u Karlovcu.
16. *srpnja* — U Senju počela djelovati Velika župa Vinodol-Podgorje na čelu koje je bio veliki župan prof. Mirko Sušić.
- Sredina srpnja* — Milan Mataija, sekretar ledeničko-krmpotske organizacije KPH, odlazi, po odluci rukovodnog aktiva vinodolskih komunista, u Brinjski Gornji Kraj radi dogovora s tamošnjim komunistima o predstojećim zadacima u vezi s pokretanjem NOB-a.
- Sredina srpnja* — Blaž Kalafatić, član bibrirske organizacije KPH, odlazi u Hreljin na razgovor s Josipom Cuculićem, istaknutim komunistom iz Hreljina, u vezi s pripremama za pokretanje NOB-a. Tih je dana B. Kalafatić otišao, zajedno s Franjom Antonićem Dogljačem, i na razgovor o istim pitanjima s komunistima Fužina.
- Sredina srpnja* — Vlado Car i Andrija Kršul, članovi selačke organizacije KPH, odlaze u Fužine, gdje su raspravljali s Andrijom i Viktorom Bubnjem o pripremama za pokretanje NOB-a.
- Sredina srpnja* — U Bribiru, Ledenicama i Selcima započinje intenzivno prikupljanje raznih potrepština za osnivanje partizanskog logora u bibrirskoj šumi, čime rukovode komunisti.
19. *srpnja* — Objavljeno imenovanje Petra Smolčića za ustaškog stožernika Stožera Vinodol-Podgorje i njegovih »pobočnika« Aleksandra Zoričića (zadužen za ustašku propagandu) i Ede Magaša.
- Okolo 22. srpnja* — U Novi Vinodolski dolazi Josip Đerđa, istaknuti zagrebački komunist, i smješta se u obitelji Dorčić.
23. *srpnja* — RAVSIGUR izdaje nalog za hapšenje svih komunista srpske i židovske narodnosti, koje treba uputiti u logor kod Gospića. Iste mjere treba primijeniti i prema komunistima Hrvatima, ali ih — do daljnjega — zadržati u pritvoru, a ne upućivati u logor.
23. *srpnja* — CK KP Jugoslavije izdaje novi proglas kojim poziva narode Jugoslavije u oslobodilačku borbu.
25. *srpnja* — Franjo Mureta, član bibrirske organizacije KPH, odlazi u šumsko područje s tim da, po zadatku partijske organizacije, pronađe prikladno mjesto za osnivanje partizanskog logora.
25. *srpnja* — Ustaški veliki župan iz Senja održao »zbor« u Krmpotama, s namjerom da se popularizira ustaški pokret i izvrši dobrovoljna mobilizacija mladića u ustaške vojne formacije. Zbor je potpuno neuspjao.
- Okolo 27. srpnja* — CK KP Hrvatske izdaje letak u kome objašnjava napad Njemačke na SSSR i poziva sve društvene slojeve Hrvatske u borbu protiv okupatora i njegovih slugu.
28. *srpnja* — Franjo Mureta i Petar Spoja osnivaju prvi partizanski logor na Viševici.
29. *srpnja* — Franjo Španjol, ustaški logornik iz Novog, izdaje pismeni nalog za hapšenje Tome Strizića i Blaža Kalafatića, zbog »komunističke dje-latnosti«.
31. *srpnja* — Oružnici iz Novog su u rano jutro pokušali uhapsiti Tomu Strizića i Blaža Kalafatića, što im ne uspijeva, pa obojica odlaze na Viševicu i priključuju se jezgri već osnovane partizanske jedinice.⁷ Isto-

- dobno su oružnici pokušali uhapsiti i Milana Mataiju, ali također bez uspjeha.
- Druga polovica srpnja* — U Drežnici, kod Padališta, Milan Mataija održao sastanak s nekim drežničkim komunistima, u toku kojeg se raspravljalo o pokretanju NOB-a.
- Druga polovica srpnja* — U Selca dolazi Mate Kršul, dugogodišnji aktivist u radničkom pokretu i član KPJ, i odmah se uključuje u djelatnost selačkih komunista.
- Kraj srpnja* — U Selcima je boravio Ivo Marinković, član OROK KPH za Karlovac, i tu se sastao s Vjekom Lončarićem, sekretarom selačke organizacije KPH.⁸
- Kraj srpnja* — OK KPH za Hrvatsko primorje izdaje poznati letak »U borbu«.
- Kraj srpnja* — Iz Zagreba u Grižane došao Slavko Blašković, član KPH, i uključio se u aktivnost grižanskih komunista.
- Srpanj* — Marko Orešković, član CK KP Jugoslavije, sastavio tekst zakletve za pripadnike partizanskih jedinica u Hrvatskoj.
- Srpanj* — Selački komunisti počeli izdavati radio-vijesti o važnim vojnim i političkim događajima.
- Srpanj* — Ustaške vlasti uhapsile u Selcima Ivana Pobora, člana »Jugosokola«. Uskoro je pušten na slobodu.
- Srpanj* — Pojedini Drežničani se sklanjaju pred ustaškim progonima u neka krmepotska i ledenička sela, gdje ih zbrinjavaju ovdašnji žitelji.
- Srpanj* — Ledenički i krmepotski komunisti i napredni aktivisti organiziraju nabavljanje nekih živežnih namirnica za ugrožene obitelji Drežničana. U toj su akciji sudjelovali i neki novljanski napredni aktivisti.
- Srpanj* — Prema odluci bribirske organizacije KPH, njen je član Blaž Kalafatić razgovarao s nekim istaknutijim pripadnicima HSS (Franjo Borić, Petar Dražić, Mato Šimac) o njihovim gledištima u odnosu na aktualna zbivanja. Ni jedan od njih nije smatrao da bi trebalo pokretati ma kakvu akciju u odnosu na tadašnju društvenu i političku stvarnost.⁹
- Srpanj* — U voćnom rasadniku u Novom održan sastanak grupe ledeničkih i novljanskih komunista (Petar Komadina, Milan Mataija, Ladislav Vivoda, Ivan Šebalja, Ladislav Dorčić, Đuro Katz, učiteljica Ružić, Marija Vuković Dunja) u toku kojeg su raspravljali aktualnu partijsku i političku problematiku.
- Srpanj* — Josip Prgić iz Breza skupio stanovitu količinu raznih pušaka, municije i eksploziva za potrebe NOB-a.

KOLOVOZ

- 1. kolovoz* — Aleksandar Zoričić, ustaški povjerenik za kotar Novi, piše Glavnom ustaškom stanu u Zagreb da treba uhapsiti Dragutina Deprata i Stanka Harapina, koji su prije bili direktori škola u Novom i istaknuti jugonacionalisti-monarhisti, kao i Josipa Žigantea koji je prije bio učitelj u Ledinicama i također jugonacionalist-monarhist. Zoričić obrazlaže potrebu njihova hapšenja zbog prijašnje »jugoslavenske djelatnosti« u Novom.
- 2. kolovoza* — Komanda domobranskog »Popunidbenog zapovjedništva« u Karlovcu, traži podatke za »Petra Spoju i druge«, zbog neodazivanja na »vojnu vježbu«. (Spoja je već bio u partizanskom logoru.)

Početak kolovoza — Poslije osnivanja partizanskog logora na Viševici, počeli su u njega pristizati i novi borci. Među prvima su bili: Mato Frković iz Ledenica, Blaž Kalafatić, Josip Saftić, Mato Saftić, Ante, Marijan i Vinko Stipeč, Tomo Strizić, Andrija Tus i Josip Veljačić-Zebić. (Došli su između 1. i 8. kolovoza.)

Početak kolovoza — Oružnička patrola iz Novog je »tražila« u bribirskom šumskom području Tomu Strizića i ostale Vinodolce koji su izbjegli hapšenju, ili se nisu odazvali na poziv u domobrane.

Početak kolovoza — U Bribiru prikupljeno 6 pušaka, 2 puškomitraljeza, veća količina municije i druge vojne opreme za potrebe partizanske jedinice.

Početak kolovoza — U Crikvenici je reorganizirana organizacija KPH, čiji je sekretar postao Viktor Bujanj. Ukupno je imala 4 člana.

Početak kolovoza — Marija Dorčić Đerđa donosi iz Novog u Zagreb prvi izvještaj Josipa Đerđe za CK KP Hrvatske.

Početak kolovoza — Organizirana redovnija doprema hrane, oružja i razne vojne opreme iz Bribira, Ledenica, Novog i Selaca za potrebe partizanske jedinice na Viševici.

8. kolovoza — Senjski katolički biskup Viktor Burić izdao je »Okrugnicu o poučavanju vjerskih prelaznika« i poslao ju svim podređenim župama.

10. kolovoza — Glavni štab NOP odreda Jugoslavije izdaje 1. broj Biltena.

12. kolovoza — Oružnici iz Novog uhapsili 7 Bribiraca zbog sumnje za »komunističku« djelatnost. (Stjepan Brožićević, Ivan Čor, Zvonko Juretić, Josip Krajačić Beli, Jakov Mance, Ivan Skočilić i Josip Stipeč Hrvat.)

Oko 12. kolovoza — U partizanskom logoru na Viševici održan sastanak rukovodnog aktiva vinodolskih komunista, kojim je rukovodio Toma Strizić. Bio je to, ujedno, i konstituirajući sastanak zajedničke bribirsko-ledeničko-partizanske organizacije KPH, čiji je sekretar postao Toma Strizić, a zamjenik Blaž Kalafatić. Na sastanku je zaključeno i ovo: uspostavljanje čvrstih veza s komunistima Gorskog kotara i Drežnice i čvršće povezivanje s komunistima u raznim vinodolskim naseljima radi zajedničkog djelovanja u širenju i jačanju pokrenutog NOB-a. Istodobno je Franjo Mureta imenovan za komandira logora, a Blaž Kalafatić za ekonomu u logoru.

Oko 14. kolovoza — Toma Strizić dolazi iz Viševice u Bribir sa zadatkom povezivanja komunista iz raznih vinodolskih mjesta s tek osnovanom partizanskom jedinicom, i rješavanje ostalih važnih pitanja.

Oko 14. kolovoza — Milan Mataija otišao iz Viševice u Drežnicu, a Andrija Tus u Lič i Fužine, radi dogovaranja o suradnji s tamošnjim komunistima u vezi s organiziranjem NOB-a.

Oko 15. kolovoza — U Novi Vinodolski došao prvi put Andrija Hebrang, član Operativnog rukovodstva CK KP Hrvatske, na razgovor s Josipom Đerđom. Tom je prilikom zadužio Đerđu da pripremi osnivanje novog OK KPH za Hrvatsko primorje sa sjedištem u Vinodolu, i imenovao ga delegatom (instruktorom) CK KP Hrvatske za područje Hrvatskog primorja.

Oko 15. kolovoza — Toma Strizić, prilikom ilegalnog boravka u Bribiru, zadužio je nekoliko bribirskih naprednih omladinaca (Franjo Antonić, Josip Dorić, Josip Mršan i Mladen Plovanić) za redovno održavanje veza s komunistima Crikvenice (Viktor Bujanj), Grižana (Luka Marušić, Tomo Mavrić i Mate Saftić), Novog (Ivan Šebalja), Selaca (Vlado Car, Andrija Kršul i Vjeko Lončarić), Sv. Jelene (Rafe Brožićević) i Triblja (Ivan

- šverko). Bile su to prve organizirane redovne veze komunista iz raznih vinodolskih mjesta i rukovodstva partizanske jedinice na Viševici.
- Oko 15. kolovoza* — Josip Mršan, po uputi Tome Strizića, uspostavio izravnu vezu s Ivanom Šebalja i Đurom Katzom iz Novog, a putem njih i s Josipom Đerđom.
- Oko 15. kolovoza* — Andrija Tus se vratio s izvršenog zadatka u Liču i Fužinama, a Milan Mataija iz Drežnice. Tom je prilikom uspostavljena i kurirska veza Viševica — Drežnica, s tim da je prvi kurir bio iz Drežnice Stojan Trbović, a uskoro iz Viševice Juraj Mataija Žirica. Zajedno s Andrijom Tusom je tada došao na Viševicu Joso Štajner, komunist iz Zagreba. Tus i Štajner su donijeli na Viševicu 11 karabina.
- 17. kolovoza* — Toma Strizić održao zajednički sastanak s nekim vinodolskim komunistima u predjelu kod potoka Ričina, ispod sela Kosavin u Bribiru. Bili su prisutni i Rafe Brožičević iz Sv. Jelene, vjerojatno Viktor Bubanj iz Crikvenice, vjerojatno Ivan Šebalja iz Novog, Ivan Šverko iz Triblja te omladinski aktivisti iz Bribira Josip Dorić, Božo Spoja i Vinko Tonković. Raspravljana su pitanja pokretanja i daljnjeg razvijanja NOB-a. Tog (ili, možda, prethodnog) dana, održao je Toma Strizić sastanak i s Vjekom Lončarićem, sekretarom organizacije KPH iz Selaca, i to na području Lokve, između Bribira i Selaca.
- 17. kolovoza* — Polupijani talijanski vojnici, pucajući iz pištolja, ranili u Bribiru (u gostionici Milke Mikić u selu Kosavin) omladinca Matu Mavrića iz Grižana.
- 18. kolovoza* — U Crikvenici su ustaške vlasti uhapsile advokata Matu Dvorničića zbog sumnje da »odmetnike« opskrbljuje novcem i što je bio istaknuti »jugonacionalist«.
- Oko 20. kolovoza* — Milan Mataija i Toma Strizić održali su sastanak s Lukom Butorcem, članom KPH iz Krmpota i raspravljali o nekim pitanjima NOB-a.
- Oko 20. kolovoza* — Blaž Kalafatić se u Bribiru sastao s Matom Saftićem iz Grižana. Raspravljali su pitanja iz okvira NOB-a.
- Oko 20. kolovoza* — Na Stupu (nekoliko km daleko od Liča) održan je sastanak predstavnika partizanske jedinice iz Viševice (Milan Mataija, Franjo Mureta, Josip Saftić i Andrija Tus) i nekih goranskih komunista (Drago Mance, Branko Matić, Đuka Pavlić, Stipe Šimac, Veljko Vučinić). Raspravljana su i usklađena gledišta o nekim zadacima iz okvira NOB-a.
- 21. kolovoza* — RAVSIGUR raspisuje potragu za »odbjeglim Tomom Strizićem i drugima«.
- Oko 25. kolovoza* — Na padini Bitoraja održan je sastanak predstavnika partizanske jedinice s Viševice (Blaž Kalafatić, Josip Štajner, Andrija Tus) i nekih goranskih komunista (Josip Brnčić, Frane Starčević, Stipe Šimac, Veljko Vučinić). Mišljenja o nekim bitnim pitanjima im se tada nisu potpuno podudarala.
- Oko 25. kolovoza* — Iz Drežnice je došao na Viševicu, u partizanski logor, Ivan Hariš (Ilija Gromovnik), sa zadatkom izvođenja diverzija.
- Oko 25. kolovoza* — Ustaški logornik iz Novog, Franjo Španjol, izdao je nalog za hapšenje Srećka Murete iz Bribira, koji se nalazio zaposlen u Zagrebu.
- 25. kolovoza* — RAVSIGUR izdaje potjernicu za »odbjeglim« Srećkom Muretom.

26. *kolovoza* — OROK KPH Karlovac izdalo upute za djelovanje podređenih partizanskih i partijskih jedinica odnosno organizacija.
- Oko 27. *kolovoza* — U Selcima osnovan Odbor NOF-a od 6 članova. Predsjednik je bio Vjekoslav Lončarić.
28. *kolovoza* — Izbjegavši hapšenje, Srećko Mureta dolazi iz Zagreba u Bribir i odmah odlazi u partizansku jedinicu na Viševicu.
28. *kolovoza* — »Glavni stožer« domobranske vojske izdaje zapovijed u povodu pripremane talijanske reokupacije »II zone«.
29. *kolovoza* — U Novom je osnovan odbor NOP-a od 6 članova. Za predsjednika je izabran Ivan Radetić Ferdo.
29. *kolovoza* — Ustaški poglavnik Ante Pavelić izdaje »Zakonsku odredbu« o osnivanju »Općeg upravnog povjerenstva« pri talijanskoj 2. armiji, na čelu s drom Andrijom Karčićem.
30. *kolovoza* — »Opći upravni povjerenik« pri talijanskoj 2. armiji izdaje upute podređenim upravnim službenicima NDH na području »II zone«, kojoj je pripadao i Vinodol.
- Kraj kolovoza* — U Bribiru osnovano rukovodstvo ilegalne Omladinske čete (Josip Dorić, komandir, Mladen Plovanić, komesar, Josip Mršan, sekretar SKOJ-a, i članovi šireg rukovodstva: Franjo Antonić Dogljač, Josip Kršul Škvic, Josip Rogić, Božo Spoja i Vinko Strizić). Rukovodstvo je bilo neposredno podređeno rukovodstvu partizanske jedinice na Viševici. Idućih je dana pobliže dogovoreno o zadacima čete i o njenu širem sastavu.¹⁰
- Kraj kolovoza* — Ivo Marinković, član OROK KPH Karlovac, dolazi u Vinodol te se putem članova selačke organizacije KPH (Vjeko Lončarić, Andrija Kršul, Mate Kršul) povezuje s Josipom Dorićem, aktivistom NOB-a u Bribiru, koji je posredovao u daljnjem uspostavljanju veze s Tomom Strizićem. Sastanak Marinkovića i Strizića je održan u Bribiru, vjerojatno u selu Jargovo ili bližoj okolini.¹¹
- Kraj kolovoza* — Na Viševici se nalazilo oko 30 boraca, pretežno iz Bribira i Ledenica.
- Kraj kolovoza* — Objedinjena jedinica KPH za područje Bribira, Ledenica i partizanske jedinice, imala je 23 člana.
- Kraj kolovoza* — Osnovana ćelija KPH u Novom od 4 člana. Sekretar je bio Ivan Radetić Ferdo.
- Kraj kolovoza* — U Bribiru djeluje organizacija SKOJ-a od oko 18 članova, u Crikvenici 5, u Dramlju 5 i Selcima 4.
- Kraj kolovoza* — U Ledenicama djelovalo organizirano na zadacima NOB-a oko 20 omladinaca i omladinki.
- Kraj kolovoza* — Na Viševici osnovana vojna formacija nazvana četa.
- Kraj kolovoza* — Po uputama Josipa Đerđe osnovana je u Crikvenici i Novom tehnika za potrebe budućeg AGITPROP-a OK KPH za Hrvatsko primorje. Tehnikom je u Crikvenici rukovodio Viktor Buban, a u Novom Marija Vuković Dunja.
- Kraj kolovoza* — Nikola Car, rodом iz Crikvenice, inače borac interbrigada u Španjolskoj, upućen je iz Zagreba u Gorski kotar sa zadatkom uključivanja u već pokrenuti NOB.
- Kraj kolovoza* — U Crikvenici su se sastali Mate Kršul, član selačke partijske organizacije, Ivan Hreljac, Tomo Mavrić i Mate Saftić, svi iz Grižana. Raspravljali su pitanje osnivanja organizacije KPH u Grižanima.

- Kraj kolovoza* — U Bribiru osnovan odbor NOP-a od 4 člana, na čelu s Nikolom Antičićem.¹²
- Kraj kolovoza* — CK KP Hrvatske odlučuje da Andrija Hebrang ponovo ode u Vinodol i ovdje osnuje novi OK KPH za Hrvatsko primorje, a rasformira dotadašnji sa sjedištem u Sušaku.
- Kolovoz* — Crikvenički komunisti uspostavili vezu s drom Mirom Gradišnikom, koji je, kao i njegova supruga, uskoro postao vrlo aktivan sudionik NOB-a.
- Kolovoz* — Komunisti iz Sv. Jelene uspostavili vezu s aktivistima NOB-a na otoku Krku.
- Kolovoz* — Selački komunisti uspostavili vezu sa svećenikom Svetožarom Ritigom, koji je tada živio u Selcima.
- Kolovoz* — U Sv. Jeleni je djelovala organizacija KPH od 4 člana. Sekretar joj je bio Rafe Brožićević.
- Kolovoz* — Organizirana doprema manje količine hrane iz Sv. Jurja (kod Senja) s gradilišta na tamošnjoj cesti, za potrebe partizanske jedinice na Viševici. Dopremu organizirao Ivan Brožićević (iz Ladvića) putem radnika iz Bribira koji su tamo radili (Josip Mikić, Mato Kalafatić Ivandina i Josip Spojka Kuzmić).
- Kolovoz* — Putem Ljube Dorčića, zapovjednika putničkog broda »Cetina«, organizirana redovnja veza između OK KPH za Hrvatsko primorje i Vinodola.
- Kolovoz* — OK KPH za Hrvatsko primorje upućuje iz Sušaka Stevu Tokića u Vinodol radi obavještenja o stanju NOB-a u tom kraju.
- Kolovoz* — Nikola Lončarić Andrić iz Selaca, prevezao je živežne namirnice za potrebe partizanske jedinice iz Selaca u bribirsko šumsko područje i predio kraj Novog Vinodolskog.
- Kolovoz* — U Crikvenici osnovan građanski »Odbor antifašista« s tim da, između ostalog, »pomaže i ljude u zelenu kadru«.
- Kolovoz* — Crikvenički komunisti pokušali osnovati odbor NOF-a od istaknutijih građanskih političara (dr Ivan Sobol, Tomo Jančiković i još neki). Zbog odlučnog protivljenja Jančikovića, pokušaj nije uspio.
- Kolovoz* — U Crikvenici su aktivisti NOB-a uspostavili vezu s drom Viktorom Finderleom, koji je bio oficir u sanitetskoj službi komande talijanskog V korpusa.
- Kolovoz* — U Crikvenici je osnovana »Talijanska konzularna agencija«, s izrazito obavještajnim zadacima.
- Kolovoz* — U Novi Vinodolski došao talijanski maršal De Bono, kojem je talijanska vojna komanda priredila »svečan doček«.
- Kolovoz* — Ustaški tabornik u Novom, Drago Malvić, izjavio da logornik Franjo Španjol ima listu s »oko 80 nepoćudnih Vinodolaca«, koje bi trebalo onemogućiti u djelovanju, makar i strijeljanjem.
- Kolovoz* — CK KP Hrvatske izdaje proglas upućen domobranskim vojnicima.
- Kolovoz* — Članovi selačke organizacije SKOJ-a ispisali parole po nekim zidovima kuća različita sadržaja, kao »Živio SSSR«, »Živjela KPJ« i sl.
- Kolovoz* — U toku mjeseca skupljena je u Ledenicama vela količina različitih oružja, municije i druge vojne opreme.
- Kolovoz* — Vlado Car, pripadnik partizanske jedinice, upućen iz logara na Viševici u Zagreb i, prema uputi Josipa Brnčića, donio stanovitu svotu novca i neke tiskane materijale NOB-a.

Kolovoz — U Crikvenici osnovana ilegalna omladinska organizacija koja je djelovala na izvršavanju zadataka NOB-a, a imala je oko 10 članova. Njen je rukovodilac bio Dušan Cvetić. Istodobno je osnovana i grupa omladinskih aktivista, na čelu koje je bio Vladimir Uremović.

Kolovoz — Ivan Šverko, komunist iz Triblja, nosio dinamit u Sušak za potrebe diverzantske djelatnosti kojom je rukovodio Ivan Munitić.

Kolovoz — U toku kolovoza su, pod prijetnjom ustaških logornika u Novom i Crikvenici, položili »zakletvu vjernosti« NDH, odnosno »prihvatanje ustaških načela« većina istaknutih pripadnika općinskih organizacija HSS iz Bribira, Crikvenice, Grižana, Ledenica, Novog Vinodolskog i Selaca. (Nije poznato za Drivenik i Sv. Jakov.) U novljanskom je kotaru položilo »prisegu« oko 20 bivših istaknutijih članova HSS, a u crikveničkom oko 35.

Kolovoz — Vjerojatno oko 25. kolovoza pobjegli su iz zatvora u Novom Stjepan Brožičević, Josip Krajačić Beli i Ivan Skočilić te se priključili partizanskoj jedinici na Viševici.

Kolovoz — Josip Đerđa uspostavio vezu s Matom Kršulom, komunistom iz Selaca, s kojim je uskoro počeo razmatrati i pitanja vezana uz reorganizaciju OK KPH za Hrvatsko primorje.

RUJAN

Početak rujna — Ivan Hariš počeo održavati diverzantski tečaj na Viševici, kojeg je pohađalo oko 15 boraca, među kojima i dvojica iz drežničke partizanske jedinice.

Početak rujna — U Triblju je osnovana ćelija KPH od 3 člana. (Sekretar Ivan Šverko i članovi Drago Gašparović i Zlatko Trepčić.)

Početak rujna — Selački omladinci, zaposleni na gradnji ceste kod Povila, predvođeni članovima SKOJ-a, organizirali redovnije dopremanje hrane i eksploziva s gradilišta na Viševicu.

Početak rujna — Josip Đerđa organizirao tiskanje i izdavanje prvog broja »Glas naroda na Hrvatskom primorju« kao »Glasilo nacionalno-oslobodilačkog fronta« u Hrvatskom primorju. Tiskan je u Novom u manjem i u Crikvenici u većem broju primjeraka.

3. rujna — OROK KPH Karlovac izdalo upute za rad komunista u uvjetima NOB-a.

Oko 3. rujna — U Novi Vinodolski je došao Andrija Hebrang s tim da reorganizira Okružno rukovodstvo KPH za Hrvatsko primorje.

5. rujna — CK KP Hrvatske uputio poziv pripadnicima HSS da se uključe u NOB.

Oko 6. rujna — U Grižanima (Kučina) osnovana organizacija KPH za Grižane-Belgrad od 5 članova. Sekretar je bio Toma Mavrić.

Oko 6. rujna — Toma Strizić se, na sastanku s ličkim i fužinskim komunistima (održan u Fužinama) dogovorio o izvođenju dviju akcija na tom terenu, tj. na pruži i gradilištu hidroelektrane. Dogovoreno je da će u obje akcije sudjelovati i neki komunisti iz Liča.

Oko 6. rujna — U partizanskom logoru na Viševici održan sastanak na kom je odlučeno da se u noći 9/10. rujna izvrše dvije akcije, tj. jedna na prugu kod Fužina, a druga na gradilištu hidroelektrane u Liču sa ciljem uzimanja dinamita. Ilija Hariš predložio je grupu od 6 boraca koja će

- ići s njim na diverzantsku akciju, a ostali će, pod rukovodstvom Tome Strizića, ići u akciju na gradilište.
7. rujna — Komanda talijanske 2. armije proglasila reokupaciju »II zone«, kojoj je pripadao i Vinodol.
7. rujna — U Bribiru ponovno uspostavljen talijanski garnizon u sastavu od jedne mitraljeske čete.
7. rujna — Talijanske komande počele primjenjivati obavezno izdavanje propusnica žiteljima za kretanje izvan općinskog područja.
7. rujna — Viktor Bubanđ dao zadatak Ivanu Brožićeviću da na gradilištu ceste kod Sv. Jurja prikuplja dinamit za potrebe partizanske jedinice na Viševici.
- Oko 7. rujna — U Crikvenici osnovan novi OK KPH za Hrvatsko primorje. CK KPH je naknadno prihvatio i potvrdio ovaj njegov sastav: Mate Kršul sekretar, Rade Šupić član i sekretar Kotarskog komiteta KPH za anektirano područje Hrvatskog primorja, Viktor Bubanđ zadužen za tehniku AGITPROP-a i Vlado Dušan Matetić.
8. rujna — Novi sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje, Mate Kršul, odlazi na Viševicu da raspravi aktualna pitanja NOB-a s rukovodiocima partizanske jedinice.
9. rujna — Oko 23 sata grupa boraca iz Viševice, zajedno s nekim komunistima iz Liča, izvodi poznatu akciju dizanja dinamita na gradilištu hidroelektrane kraj Liča. Akcijom je rukovodio Toma Strizić.
9. rujna — Josip Kraš i Bartol Petrović, članovi OROK KPH Karlovac, dali su u Karlovcu Ljubi Marušiću iz Grižana tekst partizanske zakletve i neke primjerke partizanskog tiska, s tim da sve preda Luki Marušiću u Grižanima, što je idućeg dana i učinio, tj. čim je došao u Grižane.
10. rujna — Grupa diverzanata pod vodstvom Ivana Hariša, izvela je oko 2,25 sati poznatu diverziju na željezničkoj pruzi, 500 metara daleko od stanice u Fužinama u smjeru Liča. Tom je akcijom oštećena pruga i lokomotiva u prolazu.¹³
10. rujna — Nakon izvršene akcije (na dinamit i prugu) borcima s Viševice se priključuju Ivo Marinković i Veljko Kovačević, koje je u ovaj kraj uputilo OROK KPH Karlovac zbog određenih vojnooperativnih zadataka. S sobom su donijeli i prvi broj »Biltena« Glavnog štaba NOP odreda Jugoslavije kao i tekst partizanske zakletve.
10. rujna — Ivo Marinković i Toma Strizić pokušali održati sastanak s Andrijom Hebrangom koji se tada nalazio u Novom. Bilo je dogovoreno da se sastanu na Žestilcu (sjeveroistočno od Bribira), ali se nisu uspjeli sresti, iako su i jedni i drugi (Hebranga je vodio na sastanak Josip Mršan iz Bribira) bili na širem području predviđena sastanka.
10. rujna — OROK KPH Karlovac poslalo upute za rad »Komandantima partizanskih odreda na Kordunu i Primorju«.
10. rujna — Komanda talijanske 2. armije preselila iz Karlovca u Sušak, a zajedno s njom i ustaško »Opće povjerenstvo pri 2. talijanskoj armiji«.
- Oko 10. rujna — Ustaški logornik u Novom, Franjo Španjol, planirao odlazak u Zagreb, zajedno sa svojim »pouzdanim suradnikom« Vladimirom Lečerom (električarski obrtnik iz Velike Gorice, tada zaposlen u Bribiru). Namjeravao je uhapsiti Jurja Brožićevića, dobrovoljca u španjolskom ratu, inače rodom iz Bribira, koji se u to vrijeme ilegalno nalazio u

- Zagrebu. Namjera nije izvedena jer su Talijani uhapsili Lečera zbog kretanja bez propusnice.
- Oko 10. rujna* — Ladislav Vivoda, komunist i učitelj u Mataiji Dragi, uspostavio vezu s Antonom Smokovićem, oficirom pri komandi talijanskog 74. puka, sa sjedištem u Novom.
12. *rujna* — Talijani organizirali suđenje Ivanu Brozičeviću u Sv. Jurju zbog »sakrivanja dinamita«. Na »suđenju« je oslobođen.
13. *rujna* — Veliki župan iz Senja piše u svom izvještaju Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH da su Talijani »neaktivni« u borbi protiv komunističke naročito na području Bribira i Ledenica.
14. *rujna* — Pripadnici brinjske partizanske jedinice zapalili pilanu u Vodicama i 3 kamiona koji su prevozili rezanu građu.
- Sredina rujna* — Toma Strizić odlazi u područje Hreljina gdje se sastao s Josipom Cuculićem, sekretarom hreljinske partijske organizacije.
16. *rujna* — Ustaški veliki župan iz Senja izvještava da novljanski kotarski načelnik, Ivo Rušnjak, predlaže da se porodicama bribirskih i ledeničkih »odmetnika« obustavi prodavanja »garantiranih« živežnih namirnica.
16. *rujna* — Talijanski karabinjeri izvršili pretres stanova Rafe Brozičevića i Zvonka Petrinovića, članova KPH u Dramlju.
- Oko 16. rujna* — Rukovodstvo Omladinske čete u Bribiru upućuje u Zagreb Mladena Plovanića da odatle dovede Jurja Brozičevića (dobrovoljac u španjolskom građanskom ratu). Pothvat nije uspio jer je Brozičevićeva stanodavka (očito, zbog opreznosti) kategorično negirala da joj je bilo što poznato o Brozičeviću.
17. *rujna* — Talijani pretresli stanove Milana Mataije, Petra Komadine i još četvorice ledeničana. Tom su prilikom pronašli i odnijeli različitu naprednu literaturu kao i neke primjerke partijskog tiska.
17. *rujna* — Ustaške vlasti raspisale »potragu« za Stjepanom Brozičevićem i Ivanom Skočilićem, koji su krajem kolovoza pobjegli iz zatvora u Novom i priključili se partizanskoj jedinici.
18. *rujna* — Talijani uhapsili u Ledenicama Stjepana Komadinu »zbog komunizma«.
- Oko 18. rujna* — Na Viševicu došla prva veća grupa pripadnika partizanske jedinice iz partizanskog logora na Tuhobiću. Vodio ih je Rade Šupić, koji je potom produžno u Zagreb, na razgovor sa članovima CK KPH.
20. *rujna* — CK KP Hrvatske izdao upute za djelatnost SKOJ-a u partizanskim jedinicama u Hrvatskoj.
20. *rujna* — Pripadnici Omladinske čete u Bribiru organizirali veću sabirnu akciju hrane u Bribiru, zbog prehrambenih teškoća nastalih na Viševici dolaskom sušačko-hreljinskih partizana.
20. *rujna* — Grupa diverzanata s Viševice pokušala u 23,30 sati izvršiti diverziju na pruzi kod Belog Sela (sjeverno od Fužina), ali bez uspjeha.
20. *rujna* — Grupa drežničkih i vinodolskih partizana zapalila pilanu na Mošunama.
23. *rujna* — U logor na Viševicu ponovo su došli Ivo Marinković i Veljko Kovačević, a s njima i Nikola Car Črni. Car je potom i ostao na Viševici.
- Oko 23. rujna* — Rade Šupić, član OK KPH za Hrvatsko primorje, vraćajući se preko Viševice iz Zagreba došao je u Bribir, gdje su mu pripadnici bribirske organizacije SKOJ-a pribavili falsificirane dokumente za kretanje, s kojima je otputovao u Sušak.

24. rujna — Grupa diverzanata iz partizanskog logora na Viševici je u 3,15 sati izvršila diverziju na pruzi kod Vrata. Pruga oštećena.
24. rujna — Partijska organizacija u partizanskoj jedinici na Viševici održala sastanak na kom su, u prisutnosti Ive Marinkovića i Veljka Kovačevića, raspravljana aktualna pitanja. Potom je čitava partizanska jedinica položila partizansku zakletvu, kojom je prilikom Ivo Marinković održao prigodni govor.
24. rujna — Komandant talijanske 2. armije izdao tumačenje nekih odredaba o reokupaciji »II zone«.
24. rujna — Talijanske trupe iz Crikvenice i Drivenika napale grupu od 8 partizana sa sušačko-hreljinskog područja u šumskom predjelu iznad Drivenika. Tom je prilikom partizan Luka Šubat ubio jednog karabinjera, a Talijani su ranili partizana Romana Polića. Istog dana se i ta grupa partizana priključila partizanskoj jedinici na Viševici.
25. rujna — Talijanske trupe iz Bribira, Crkvenice i Grižana pretresle su šumsko-planinsko područje sjeverno od Bribira i Grižana, ali bez ikakva uspjeha.
26. rujna — U Stolicama (istočna Bosna) počelo poznato Savjetovanje na kom je, pored drugih odluka, imenovan i Vrhovni štab narodnooslobodilačkih odreda Jugoslavije, na čelu s Josipom Brozom Titom.
26. i 27. rujna — Ivo Marinković i Veljko Kovačević stigli iz Viševice preko Bribira u Selca. U Selcima su održali sastanak s Matom Kršulom, sekretarom OK KPH za Hrvatsko primorje.
26. rujna — Partizanska jedinica na Viševici izvršila posljednje pripreme za pokret u poznate akcije oko Stalka. Nikola Car, Milan Mataija i Toma Strizić su krenuli u pravcu Stalka da pronađu mjesto prikladno za izvršenje prve akcije.
27. rujna — Partizanska jedinica s Viševice (oko 60 boraca) izvršila poznatu akciju kod Stalka. Akcijom je rukovodio Nikola Car. Uništen je jedan talijanski vojni kamion, zarobljeno 10 talijanskih vojnika i oficira i zaplijenjena veća količina hrane i novca. (Idućeg su dana vojnici pušteni na slobodu, a dvojica oficira su povedena na Viševicu).
28. rujna — U Crikvenicu su stigli Ivo Marinković i Veljko Kovačević u namjeri da održe sastanak s OK KPH za Hrvatsko primorje, koji, međutim, nije održan. Odsjeli ku kod Viktora Bubnja.
28. rujna — Komandant talijanskog 74. puka (sjedište u Novom), pukovnik Michele Russo, izdao naređenje za hapšenje obitelji Stjepana Brozičevića, Blaža Kalafatića, Josipa Krajačića Belog i Tome Strizića iz Bribira te Milana Mataije iz Ledenica.
29. rujna — Zbog partizanske akcije kod Stalka (napad na kamion 27. rujna) Talijani uhapsili obitelj Blaža Kalafatića (majku), Josipa Krajačića Belog (4 člana), Tome Strizića (3 člana), Milana Mataije (8 članova) i Petra Komadine (oca). Istodobno su uhapsili, zbog istih razloga, i 15 ledeničkih kirijaša u predjelu Duliba i Crna Draga, od kojih su 6 pustili a 9 zadržali neko vrijeme u zatvoru.
30. rujna — Izbjegavši prethodnog dana hapšenje, došla je u partizanski logor na Viševicu Anica Strizić Brozičević (tada supruga Stjepana Brozičevića). Bila je prva partizanka iz Vinodola.
30. rujna — CK KP Hrvatske izdao poznatu »Okrugnicu br. 3«.

30. rujna — Borci s područja kotara Sušak odvojili se od vinodolske partizanske jedinice i vratili natrag na Tuhobić.
30. rujna — Po povratku Ive Marinkovića i Veljka Kovačevića u Karlovac, OROK KPH Karlovac je odlučilo da se za Hrvatsko primorje i Gorski kotar osnuje zajednički partizanski bataljon na čelu s Veljkom Kovačevićem komandantom, Ivom Vejvodom komesarom i Tomom Strizićem operativnim oficirom.
- Druga polovica rujna* — Nakon odlaska Ivana Hariša iz Viševice u delnički partizanski logor, u vinodolskoj su partizanskoj jedinici rukovodili grupom diverzanata Sreško Mureta i Joso Štajner.
- Druga polovica rujna* — Stjepan Brozičević određen za redovnu vezu između vinodolske i delničke partizanske jedinice.
- Kraj rujna* — U toku rujna talijanske su vojne vlasti uhapsile 20 osoba u novljanskom kotaru, od kojih 16 zbog suradnje ili rodbinske veze s partizanima, a ostale zbog kretanja u zabranjeno vrijeme ili bez propusnice. Istodobno je u crikveničkom kotaru uhapšeno 11 osoba zbog kretanja bez propusnice ili ostalih nepolitičkih razloga.¹⁴
- Kraj rujna* — U logoru na Viševici je u zajedničkoj primorskoj četi (prije odlaska Sušačana i Hreljana) bilo oko 40 Vinodolaca, oko 25 boraca s područja sušačkog kotara, 3 iz Gorskog kotara i 2 iz Zagreba.¹⁵ Četa je imala oko 50 pušaka, 4 puškomitraljeza, oko 30 bombi, veću količinu dinamita, municije i druge vojne opreme.
- Kraj rujna* — Na Viševici održano suđenje dvojici talijanskih oficira, zarobljenih u akciji na Stalku. Suđeni su na smrt.
- Kraj rujna* — Luka Butorac Bačić i Mate Komadina Vladin (oba iz Krmpota) donijeli su u gornja ledenička sela 4 puške iz Krmpota za partizansku jedinicu na Viševici.
- Kraj rujna* — Ivan Hariš vratio se na Viševicu i održao tečaj o izvođenju diverzija za grupu boraca iz sušačkog područja.¹⁶
- Kraj rujna* — Ivo Vejvoda izdaje u Drežnici prvi (i jedini) broj lista »Drežnički borac«.
- Kraj rujna* — U Selcima djeluje organizacija KPH od 10 članova. Sekretar je Vjeko Lončarić.
- Rujan* — Zvonko Petrinović, partijski aktivist iz Dramlja, pribavio oko 60 kg dinamita za diverzantske potrebe. Istodobno ga je Rade Šupić uputio u način izvođenja diverzija po sistemu kojeg je primjenjivao Ivan Munitić u Sušaku.
- Rujan* — Marija Vuković Dunja, komunist iz Novog Vinodolskog, počima održavati kurirsku vezu između novoosnovanog OK KPH za Hrvatsko primorje i CK KP Hrvatske u Zagrebu.
- Rujan* — Na zahtjev selačke organizacije KPH, vratio se iz partizanske jedinice Vlado Car natrag u Selca i nastavio djelovati na zadacima NOB-a.
- Rujan* — Ustaško Ministarstvo unutrašnjih poslova smijenilo Nikolu Domineza s dužnosti kotarskog načelnika u Novom, s obrazloženjem da je »kriv« za bijeg trojice Bribiraca iz novljanskog zatvora, koji da su »komunisti«. Umjesto njega je za kotarskog načelnika imenovan »pouzdaniji« Ivo Rušnjak.

LISTOPAD

1. *listopad* — »Partizan«, list kojeg je izdavalo OROK KPH Karlovac, pohvaljuje Luku Šubata zbog ubojstva karabinjera iznad Drivenika, a Ivana Hariša zbog uspješne diverzantske djelatnosti u vinodolskoj i delničkoj partizanskoj jedinici.
1. *listopad* — Grupa boraca iz partizanske jedinice na Viševici, koju je predvodio Toma Strizić, izvela je i drugu akciju na talijansku vojnu kolonu u predjelu između Stalka i Mošuna.¹⁷ Ubijeno je i ranjeno nekoliko talijanskih vojnika.
1. *listopad* — Ustaški poglavnik Ante Pavelić imenovao je ledeničkog župnika Stipu Vučetića za »domobranskog vikara«, pa je tih dana Vučetić potpuno otišao iz Ledenica.
1. *listopad* — Ustaški veliki župan iz Senja šalje Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH opširan izvještaj o »djelatnosti komunista« u Bribiru i Ledenicama.
1. ili 2. *listopada* — Iz Karlovca se vratio u Gorski kotar Veljko Kovačević sa zadatkom da provede u život odluke OROK KPH Karlovac koje su se odnosile na Hrvatsko primorje i Gorski kotar, a u čijem je donošenju i sam sudjelovao.
2. *listopad* — OROK KPH Karlovac predlaže OR CK KP Hrvatske osnivanje jednog partizanskog bataljona za Hrvatsko primorje i Gorski kotar. (Pripadala bi mu i vinodolska partizanska jedinica.) Za komandanta predlaže Veljka Kovačevića, za komesara Ivu Vejvodu i za operativnog oficira Tomu Strizića.
2. *listopada* — Talijanska je komanda uhapsila u Novom ustaškom logorniku Franju Španjola zbog »antitalijanskih istupa«.
2. *listopad* — OROK KPH Karlovac izdalo upute za rad ćelija KPH u partizanskim jedinicama.
2. ili 3. *listopada* — Grupa partizanskih boraca iz Viševice, kojom je rukovodio Toma Strizić, izvršila je treću akciju na talijansku vojnu kolonu i to u predjelu Presike, sjeverno od Breza.
- Početak listopada* — Vlado Matetić, član novoosnovanog OK KPH za Hrvatsko primorje odlazi u Sušak i upoznaje Emila Karadžiju, bivšeg člana OK KPH za Hrvatsko primorje, o osnivanju i dužnostima novog OK sa sjedištem u Vinodolu.
- Početak listopada* — Mussolini primio komandanta talijanske 2. armije, generala Ambrosija, i izrazio mu zadovoljstvo zbog »uspješno« provedene reokupacije »II zone«, naglasivši da »talijanska sigurnost na Jadranu« neće više biti ugrožena od »Engleza, Židova i boljševika«.
- Početak listopada* — Iz Krmpotske Luke se povukla talijanska jedinica koja je tu bila stacionirana kraće vrijeme.
3. *listopada* — Grupa diverzanata iz partizanskog logora na Viševici uspješno je izvršila diverziju na željezničku prugu i prolazeći vlak u predjelu kod Vrata.
6. *listopada* — Veljko Kovačević i Ivo Vejvoda šalju pismeni prijedlog OROK KPH Karlovac o potrebi osnivanja 2 partizanska bataljona na području Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, s tim da bi »Primorskogoranskom« pripala i partizanska jedinica na Viševici. Ujedno predlažu osnivanje zajedničkog teritorijalnog štaba, s kojim bi rukovodili: Veljko Kovačević komandant, Ivo Vejvoda komesar i Toma Strizić operativni

- oficir. Za komandanta Primorskogoranskog bataljona predlažu Nikolu Cara, a za komesara Josu Gržetića.
7. *listopada* — Domobransko popunidbeno zapovjedništvo u Karlovcu primilo opširnije podatke o »Petru Spoji i drugima« koji se nisu odazvali u domobransku vojsku. (Bili su u partizanskoj jedinici.)
- Oko 7. *listopada* — Toma Strizić odlazi iz Viševice u delnički partizanski logor, gdje treba preuzeti novu dužnost (u teritorijalnom štabu), s obzirom na to da je Teritorijalni štab odredio delnički logor kao svoje sjedište.
9. *listopada* — Talijanske su se trupe povukle iz Drežnice u koju su ušle partizanske jedinice i gdje je uspostavljena narodna vlast.
9. *listopad* — Komanda talijanskog V korpusa proširuje objašnjenje zadataka talijanske vojske nakon reokupacije II zone. Ističe se i »strijeljanje« za »slučaj napada« na talijanske trupe.
- 10/11. *listopada* — Grupa diverzanata iz partizanskog logora na Viševici pokušala izvršiti diverziju na pruži kod Vrata, ali bez uspjeha.
- Oko 10. *listopada* — U delničkom partizanskom logoru osnovan Teritorijalni štab za Hrvatsko primorje, Gorski kotar i Drežnicu. Za komandanta je imenovan Veljko Kovačević, za komesara Ivo Vejvoda, a za operativnog oficira Toma Strizić.
12. *listopada* — Održan prošireni plenum KK KPH za kotar Delnice, na kojem je Toma Strizić izabran za člana tog komiteta.
- Oko 12. *listopada* — U partizanskom logoru na Viševici održan partijski sastanak i odlučeno da se, u cilju boljih veza i boljeg utjecaja u naseljenim mjestima, razdvoje Vinodolci i Gorani. S tim u vezi su Gorani otišli na područje Bitoraja i idućih dana osnovali ličko-fužinski partizanski logor.
3. *listopada* — Talijani osudili na smrt (u odsutnosti) ustaškog tabornika iz Crikvenice Ivana Cara pekara »zbog posjedovanja oružja«.
13. *listopada* — U duhu partijskog zaključka, vinodolska partizanska jedinica napušta Viševicu (Žilave Dolce) i privremeno se smješta u predjelu Plavuš. Budući da su se iz nje već odvojili Gorani i da je oko 10 njenih pripadnika početkom studenog svojevoljno napustilo jedinicu i vratili se svojim kućama, u jedinici je sada bilo oko 25 boraca.
- Oko 14. *listopada* — U delničkom partizanskom logoru osnovan prvi primorsko-goranski bataljon, nazvan Bataljon Matije Gupca. Za komandanta je postavljen Nikola Car Črni, a za komesara Josip Gržetić. U sastav tog bataljona je ušla i vinodolska partizanska jedinica.
14. ili 15. *listopada* — Toma Strizić kreće iz delničkog partizanskog logora najprije u vinodolsku partizansku jedinicu, a potom u sušačko-hreljinsku. Zadatak njegova obilaska je bio: upoznavanje ovih partizanskih jedinica s novoosnovanim primorsko-goranskim komandama i daljnjim zadacima partizanskih jedinica.
- Oko 15. *listopada* — Toma Strizić dolazi u vinodolsku partizansku jedinicu gdje upoznava rukovodstvo jedinice o svojoj novoj dužnosti. Nakon toga je Blaž Kalafatić izabran za sekretara zajedničke partijske organizacije u partizanskoj jedinici, Bribiru i Ledenicama.
- Oko 15. *listopada* — Komunisti iz Liča i Fužina osnovali svoj partizanski logor u Bitoraju, u kojeg su počeli prilaziti novi borci iz spomenutih mjesta.

15. *listopada* — Rukovodstvo vinodolske partizanske jedinice odlučilo da uhapsi Antuna Mataiju Vrlju iz Ledenica i da ga osudi na smrt zbog izdajničke suradnje s Talijanima i oružnicima NDH. Odluka je i izvršena, pri čemu je uništena i njegova kuća.
15. *listopada* — Ivo Vejvoda, komesar primorsko-goranskog teritorijalnog štaba izdaje prve pismene upute za rad političkih komesara u podređenim partizanskim jedinicama.
17. *listopada* — Vinodolska partizanska jedinica se smjestila na području Padeža u šumskom bribirskom predjelu.
18. *listopada* — Talijanske trupe iz Breza, Bribira, Crikvenice, Grižana, Ledenica i Novog pretresle su šumsko-planinsko područje sjeverno od Bribira i Ledenica. Tom su prilikom zapalile oko 150 šumskih stambenih i gospodarskih zgrada, oteli stanovništvu mnogo stoke i uhapsili oko 130 žitelja zatečenih na raznim radovima u tom predjelu. Samo su nekoliko uhapšenih zadržali u zatvoru, a većinu su još istog dana pustili na slobodu.
18. *listopada* — Talijani uhapsili u Selcima Matu Kršula, sekretara OK KPH za Hrvatsko primorje. (Uskoro su ga pustili na slobodu.)
18. *listopada* — Izbjegavši ustaško hapšenje, stigao je u vinodolsku partizansku jedinicu Bartol Petrović, član OROK KPH Karlovac. S njim su došli brat Ivan i supruga Zdenka.
18. *listopada* — Komanda talijanskog V korpusa (u Crikvenici) izvještava o pripremama i toku »operacija« u području Breze-Jasenak, te hitno traži pojačanje karabinjerskih jedinica zbog potrebe borbe protiv »odmetnika«.
19. *listopad* — Lugari: Ivan Barac, Vicko Barac i August Mavrić podnijeli izvještaj kotarskoj oblasti u Crikvenici o paljenju šumskih kuća, što su dan prije izvršili Talijani.
20. *listopada* — Vinodolska se partizanska jedinica premjestila iz Padeža u Kuta.
20. *listopada* — Talijanske trupe napale delnički partizanski logor u kom je bio smješten i primorsko-goranski partizanski teritorijalni štab, kao i štab bataljona Matije Gupca. Istog dana su napali slobodno drežničko područje i ponovo okupirali Drežnicu.
20. *listopada* — Talijanski komandant mjesta Crikvenice izjavio crikveničkom kotarskom načelniku da su kuće u bribirskom šumskom području paljene 18. studenog zbog »javne sigurnosti« i da je u njima nađeno 5 vojničkih, 3 civilne puške, 18 titanita (eksploziv), mnogo municije i sl. (Podaci o vojnoj spremi koju su Talijani, tobože, pronašli u navedenoj akciji bili su potpuno netočni i izmišljeni.)
20. *listopada* — »Zakonskom odredbom« osnovana je u Senju ustaška »Župska redarstvena oblast« na čelu s Dragom Žubrinićem. U njenu je nadležnost spadao i Vinodol.
20. *listopad* — Komanda talijanskog V korpusa izdala opširne upute svojim jedinicama za borbu protiv »gerile«. U »uputama« se predviđa strijeljanje zarobljenih »ustanika« odmah nakon saslušanja. Isti se postupak predviđa i prema zarobljenim »njihovim simpatizerima« kao i za »ucjenjivanje ustanika«.
- Oko 20. listopada* — Ladislav Vivoda, komunist iz Ledenica, inače učitelj u Mataija Dragi, odlazi u partizansku jedinicu, čime prestaje i rad osnovne škole u tom selu.

21. *listopada* — Talijanske vojne vlasti zabranile ribolov na »talijanskoj« strani morskog kanala između kopna i otoka Krka.
21. *listopada* — Grupa boraca iz delničke partizanske jedinice, koju su dan prije napale talijanske trupe, stigla je u vinodolsku partizansku jedinicu, a potom produžila u ličko-fužinsku.
21. *listopada* — Talijani su pustili iz zatvora ustaškog logornika u Novom, Franju Španjola, i još čvršće ga obvezali na suradnju »u borbi protiv »četnika-komunista«.
22. *listopada* — Talijani uhapsili u selu Podskoči (Bribir) 9 osoba zbog sudjelovanja u NOB-u. Istodobno su uhapsili obitelj Tome Krmpotića u Ledenicama zbog suradnje u NOB-u, i tom prilikom zapalili njegovu kuću.
24. *listopada* — Talijani uhapsili Josipa Komadinu iz Ledenica zbog »držanja eksploziva«.
27. *listopada* — Vinodolska partizanska jedinica napustila Kuta i smjestila se u Pavlov Dolac, predio Rožene.
29. *listopada* — Talijani uhapsili u Selcima Elizabetu Pobor zbog toga što je stavila nekoliko udica u smokve koje su joj krali sa stabla talijanski vojnici.
29. *listopada* — Talijani uhapsili u Ledenicama Mariju Komadinu, majku Petra Komadine.
30. *listopada* — CK KP Hrvatske izdao letak u povodu proslave obljetnice oktobarske revolucije.
30. *listopada* — Diverzantska grupa iz vinodolske partizanske jedinice izvela uspješnu diverziju na pruzi između Plasa i Drivenika.
30. *listopada* — Pripadnici vinodolske partizanske jedinice odveli iz Bribira Grgu Kombola, istaknutog protivnika NOB-a u Bribiru. (Idućeg je dana osuđen na smrt i kazna je izvršena.)
30. *listopada* — Pripadnici vinodolske partizanske jedinice pokušali ubiti Vicka Saftića, jednog od najistaknutijih ustaških eksponenata u Bribiru. Akcija nije uspjela.
- Oko 30. *listopada* — Pripadnici vinodolske partizanske jedinice pokušali »odvesti« iz Bribira Tomu Udovića, ustašu i doušnika ustaškog logora u Novom. Akcija nije uspjela.
31. *listopada* — Vraćajući se u partizanski logor »Rožena«, Nikola Car i Tomo Strizić su prošli kroz zaselak Valač (Gornje Zagone), gdje ih je zapazio ustaški rojnik Anton Svetić i odmah otišao prijaviti oružnicima u Ledenice. Nakon toga je grupa od oko 20 talijanskih vojnika i oficira pošla potragu za Carom i Strizićem, tražeći ih u Valču. Ne našavši ih, krenuli su njihovim tragom u snijegu (pri čemu ih je vodio spomenuti Svetić) i oko 22 sata su došli do partizanskog logora u Roženoj, napali ga, ali su bili uspješno odbijeni i vratili su se natrag.
31. *listopada* — Veća grupa talijanskih vojnika (vodič im je bio ustaša Vinko Dika) krenula je na večer iz Bribira u šumski predio, u namjeri da po tragovima u snijegu pronađe i napadne partizansku jedinicu. Budući da im to nije uspjelo, vratili su se iste noći u Bribir.
- Druga polovica listopada* — U Vinodol je donesena »Okružnica br. 3« koju je izdao CK KP Hrvatske. Istodobno je donesena i u partizansku jedinicu.
- Kraj listopada* — AGITPROP OK KPH za Hrvatsko primorje izdao 2. broj »Glasa naroda na Hrvatskom primorju«.

Kraj listopada — U istočnom predjelu Bribira osnovan odbor NOP za Istočni dio s oko 6 članova. Za predsjednika je izabar Ivan Strizić Grašćo. Istodobno je osnovan takav odbor i za Zapadni dio Bribira, s oko 3 člana. Za predsjednika je izabran Josip Spoja Kuzmič.¹⁸

Kraj listopada — U toku listopada talijanske su vlasti uhapsile u novljan-skom kotaru 11 osoba zbog »veze s komunistima«. Istodobno je u crik-veničkom kotaru uhapšena jedna osoba iz istih razloga.

Kraj listopada — Budući da se u toku listopada samovoljno vratilo svojim domovima 12 Vinodolaca iz partizanske jedinice, u ovoj je jedinici bilo 30 boraca. Još su dvojica Vinodolaca (Toma Strizić i Nikola Car Črni) bili na dužnosti u partizanskom teritorijalnom štabu odnosno u štabu Bataljona Matija Gubec.

Kraj listopada — Rajko Mužević, aktivist NOB-a iz Dramlja, dolazi u parti-zansku jedinicu.

Kraj listopada — U Sv. Jeleni (Dramalj) osnovan odbor NOP-a od 5 članova. Predsjednik je bio Josip Car.¹⁹

Listopad — U selu Pećca (Tribalj) su na sastanku Ivice Gašparovića (Gašo), Jurice Kneza i Marije Miklić dogovoreni zadaci u vezi s osnivanjem organizacije SKOJ-a u Triblju.

Listopad — U Crikvenici osnovan privremeni odbor NOF-a od 6 članova. Predsjednik je bio Vlado Matetić, član OK KPH za Hrvatsko primorje.

Listopad — Đuro Katz, kotarski agronom i aktivist NOB-a u Novom, organi-zirao otpremu veće količina hrane za gornja ledenička sela, namijenjenu narodu i vinodolskoj partizanskoj jedinici.

Listopad — Mate Tonković, općinski službenik u Bribiru, član SKOJ-a, »uzeo« u općinskoj upravi šapirograf i otpremio ga u partizansku jedinicu za potrebe primorsko-goranskog teritorijalnog štaba.

Listopad — Josip Dorić, rukovodilac (komandir) bribirske omladinske čete, uspostavio dodir s dvojicom talijanskih vojnika u Bribiru, od kojih je preuzeo 2 bombe, a povremeno i manje svote lira i cigareta za potrebe partizanske jedinice.

Listopad — U parti zanskoj jedinici primljen u KPH Srećko Mureta, a u Bribiru Josip Spoja Kuzmić.

STUDENI

1. *studenog* — Nakon talijanskog napada, vinodolska se partizanska jedinica povukla iz predjela Rožena i privremeno se smjestila u šumskom pre-djelu Ravno.

2. *studenog* — Pripadnici vinodolske partizanske jedinice iz Ledenica odlučili da se izdvoje iz zajedničke vinodolske partizanske jedinice i osnuju po-sebnu, u ledeničkom šumskom području, kako bi se intenzivirao razvitak NOB-a u području Ledenica, a naročito Krmpota i Zagona. Zbog toga su tog dana krenuli iz predjela Ravno na »svoje« područje, s namjerom da tamo dođu zaobilazeći Stalak sa sjeverne strane.

2. *studenog* — Pripadnici vinodolske partizanske jedinice (Blaž Kalafatić i Milan Mataija), ranili u Bribiru istaknutog ustašu Vinka Diku.

3. *studenog* — Poslije odvajanja Ledeničana, u bribirskoj je partizanskoj jedinici ostalo oko 20 boraca.

3. *studenog* — Bribirska partizanska jedinica privremeno se smjestila u pre-djelu Livade.

3. *studen* — Kotarski predstojnik iz Novog (I. Rušnjak) podnio usmeni izvještaj Povjereništvu NDH pri komandi talijanske 2. armije u Sušaku. Naveo je da u novljanskom kotaru raste opasnost od »četnika-komunista«, da se ta »banda« skoro nesmetano kreće u Bribiru i zatražio je poduzimanje odgovarajućih mjera radi »hvatanja te bande« i »zaštite stanovništva«, pa i njega osobno, jer da zbog te »opasnosti« ne može obilaziti područne općine.
- Početak studenog* — Održan sastanak nekih tribaljskih aktivista NOB pod rukovodstvom Ivana Šverka, na kom je, pored ostalih zadataka, raspravljano i pitanje mobilizacije boraca za partizanske jedinice.
- Početak studenog* — Nakon odvajanja Ledeničana, osnovana je zajednička partijska organizacija za bribirsku partizansku jedinicu i naseljeno područje Bribira. Sekretar je i dalje bio Blaž Kalafatić.
- Početak studenog* — U vrijeme dok je grupa ledeničkih partizana kretala preko Drežnice u Brinjski Gornji Kraj i natrag u ledeničko područje, njeno je rukovodstvo odlučilo da komandu ledeničke partizanske jedinice čine: komandir Petar Komadina, a komesar Ladislav Vivoda. Također je odlučeno da se osnuje zajednička organizacija KPH od članova iz partizanske jedinice i onih koji su djelovali u ledeničkim i krmpotskim selima, te da njen sekretar bude Milan Mataija.
- Početak studenog* — U selu Ladvić (kod Crikvenice) osnovan odbor NOP-a od 5 članova, čiji je rukovodilac bio Ivan Brozičević.
- Početak studenog* — Aktivist NOB-a, Ljubo Stipanić, umnožio u Crikvenici letak s potpisom »Narodnooslobodilački odred Matija Gubec«, upućen »Primorcima Hrvatima«.
- Početak studenog* — Marija Vuković Dunja donijela iz Zagreba (od CK KPH) veću količinu ispisanih parola u vezi s proslavom obljetnice oktobarske revolucije. Na poleđini je bila otisnuta velika crvena zvijezda.
4. *studenog* — Talijani se ponovno potpuno povukli iz Drežnice, u kojoj je opet organizirana narodna vlast.
5. *studenog* — Bribirsko općinsko poglavarstvo sastavilo popis izgorjelih šumskih kuća i ostale štete koju su napravile talijanske trupe 18. listopada.
- 6/7. *studenog* — U noći rastureni leci u povodu obljetnice oktobarske revolucije, koje je donijela iz Zagreba Marija Vuković Dunja. Rastureni su u Crikvenici, Grižanima, Novom Vinodolskom, Selcima i Sv. Jeleni. Istodobno su u Crikvenici i Grižanima rastureni i spomenuti leci koje je izdao Odred Matije Gupca.
- Oko 8. *studenog* — U Kostreni održana poznata partijska konferencija sušačkih komunista.
- Oko 10. *studenog* — Prema unaprijed predviđenoj lokaciji, na Ričičkom Bilu je počela izgradnja baraka za smještaj ledeničke partizanske jedinice. U tom je radu sudjelovalo oko 20 Ledeničana.
- Oko 10. *studenog* — Počelo vojnoformacijsko organiziranje ledeničke partizanske jedinice.
11. *studenog* — Talijani uhapsili u Bribiru Ivana Tusa, člana SKOJ-a, kao i Ivana Muretu i Slavu Stipeča.
11. *studenog* — Diverzanti iz bribirdske partizanske jedinice (Nikola Car i Srećko Mureta) izveli diverziju na talijanski vojni kamion neposredno u predgrađu Crikvenice, na cesti za Novi. Tom je prilikom oštećen kamion i ranjeno nekoliko talijanskih vojnika.

12. *studenog* — OK KPH Karlovac šalje partijskim organizacijama upute za osnivanje Odbora nacionalno-oslobodilačkog fronta.
 12. *studenog* — Talijani uhapsili u Bribiru člana SKOJ-a Matu Tonkovića (činovnik u općini), zbog učešća u NOB-u, ali su ga uskoro pustili.
 12. *studenog* — Veliki župan iz Senja traži pojačanje »oružničkih postaja« u Novom i Ledenicama, a osnivanje nove u Bribiru, zbog »djelovanja komunista«.
 13. *studenog* — Talijani uhapsili Josipa Jovanovića Bućanova iz Donjeg Zagona zbog suradnje u NOB-u.
 13. *studenog* — Velika župa iz Senja raspisala potjernicu za Milana Mataiju i Petra Komadinu iz Ledenica.
 15. *studenog* — U partizanskom logoru na Ričičkom Bilu osnovana ledenička partizanska jedinica u sastavu od 18 boraca.
 15. *studenog* — Talijani uhapsili u Bribiru, selo Podskoči, 4 aktivista NOB-a.
 15. *studenog* — Viktor Buban, član OK KPH za Hrvatsko primorje, izbjegao talijansko hapšenje u Crikvenici i otišao u ličko-furžinsku partizansku jedinicu.
 15. *studenog* — Talijani uhapsili Zvonka Petrinovića, člana KPH iz Sv. Jelene, zbog rasturivanja letaka u vezi s proslavom obljetnice oktobarske revolucije.
- Sredina studenog* — Osnovan Glavni štab narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske (GŠ NOPO). Za komandanta imenovan Ivo Rukavina a za vršioca dužnosti komesara Franjo Ogulinac Seljo. Član štaba je postao i Veljko Kovačević.
- Sredina studenog* — Štab za teritorij Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Drežnice preimenovan u »Štab narodnooslobodilačkih odreda za Hrvatsko primorje i Gorski kotar (Štab PG NOPO), u istom komandnom sastavu kao i dotadašnji teritorijalni štab.
- Sredina studenog* — Komandant PG NOPO, Veljko Kovačević, posjetio prvi put ledeničku partizansku jedinicu u logoru na Ričičkom Bilu.
- Sredina studenog* — Diverzantska grupa iz bribirske partizanske jedinice (Stjepan Brožićević, Nikola Car i Srećko Mureta) izvela diverziju na cesti iznad Jesenove (istočno od Selaca). Oštećen jedan talijanski vojni kamion.
- Sredina studenog* — Diverzantska grupa iz bribirske partizanske jedinice bacila bombu na talijanski vojni kamion na cesti Crikvenica — Grižane. Kamion je oštećen, a nekoliko vojnika ranjeno.
- Sredina studenog* — U cilju širenja NOB-a i na Krmpotski Kraj, Petar Komadina i Milan Mataija održali sastanak s grupom žitelja sela Podomar u Krmpotama i raspravljali o pitanjima NOB-a.
15. i 16. *studenog* — Predstavnici Italije i NDH raspravljali u Opatiji pitanje »proširenja suradnje na smirivanju i normaliziranju prilika u II zoni«, kojoj je pripadao i Vinodol.
- Oko 20. *studenog* — Toma Strizić održao sastanak u Povilama s oko 15 žitelja. Nakon toga poslano iz Povila nekoliko pušaka u ledeničku partizansku jedinicu.
20. *studenog* — Pripadnici bribirske partizanske jedinice ubili Antuna Saftića iz sela Podskoči u Bribiru, zbog izdajničke suradnje s ustašama i Talijanima.

20. *studenog* — Komanda talijanskog V korpusa sastavila novi »popis odmetnika« s područja Vinodola, u kome je poimence navedeno 17 pripadnika vinodolskih partizanskih jedinica. (Popis nije bio potpuno točan.)
20. *studenog* — Ustaša Drago Žubrinić imenovan »ustaškim stožernikom« za područje »Stožera Vinodol-Podgorje«.
21. *studenog* — Nakon spomenutog ubojstva Antona Saftića, Talijani uhapsili u Bribirskom selu Podskoči oko 40 žitelja, od kojih su, poslije kraće istrage, zadržali u zatvoru 9, a ostale pustili na slobodu.
21. *studenog* — Pripadnici bibrirske partizanske jedinice porušili 7 telegrafsko-telefonskih (tt) stupova između Bribira i Novog.
21. *studenog* — Talijani uhapsili Jurja Kombola iz Bribira (selo Jargovo) zbog »komunizma«.
21. *studenog* — Talijani uhapsili Ivana i Josipa Jovanovića iz Zagona, zbog sumnje da surađuju s »odmetnicima«.
22. *studenog* — Talijani uhapsili u Driveniku 5 osoba zbog sumnje da surađuju s »odmetnicima«.
22. *studenog* — Talijani raspisali potjernicu za Slavom Muretom iz Sela Podskoči u Bribiru, koji se nalazio u partizanskoj jedinici.
- Oko 22. *studenog* — Bribirska se partizanska jedinica smjestila u predjelu Kušca-Kurin.
- Oko 22. *studenog* — U Novom Vinodolskom i Selcima boravio je Ivo Marinković, sekretar OK KPH Karlovac i održao sastanak s Matom Kršulom (sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje) i Josipom Đerđom (delegat CK KPH). Raspravljali su aktualna unutarpartijska i pitanja NOB-a uopće.
23. *studenog* — Pripadnici bibrirske omladinske čete, pod rukovodstvom Josipa Jurčića iz sela Štale, porušili 7 tt stupova između Bribira i Novog.
25. *studenog* — Mate Kršul, sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje i Rade Šupić, član tog OK, održali sastanak u Crikvenici, u Gostionici »Šangaj«. Šupić je na sastanak došao ilegalno iz Sušaka.
25. *studenog* — U Crikvenici, u Gostionici »Šangaj«, Talijani pokušali uhapsiti Radu Šupića, člana OK KPH za Hrvatsko primorje. Pucajući iz pištolja na karabinjere, Šupić je uspio pobjeći i skloniti se kod Rafe Brozičevića u Sv. Jeleni. Gostionica »Šangaj« je bila vlasništvo braće Brozičević, koji su već tada aktivno sudjelovali u NOP-u, i kod njih su često održavani sastanci aktivista NOB-a.
25. *studenog* — U bibrirskom partizanskom logoru Kušca poginuo nesretnim slučajem istaknuti bibrirski komunist Stjepan Brozičević.
- Oko 25. *studenog* — U bibrirskoj partizanskoj jedinici boravio Ivo Marinković, član OROK KPH Karlovac, i raspravio s rukovodstvom razna aktualna pitanja.
26. *studenog* — Talijani uhapsili u Sv. Jurju Ivana Brozičevića, komunistu iz Crikvenice, poslovođu na tamošnjoj gradnji ceste, zbog sumnje da je bio povezan s »osobom« (Rade Šupić) koja je, pucajući iz pištolja, pobjegla dan prije karabinjerima iz gostionice »Šangaj« u Crikvenici.
27. *studenog* — Talijani uhapsili u Crikvenici Karla Radila zbog »komunizma«. Bio je član crikveničke organizacije KPH.²⁰ Prilikom pretresa njegova stana Talijani su pronašli neku štampu NOB-a.
27. *studenog* — Ustaške vlasti zabranile djelovanje ruske pravoslavne crkve u Crikvenici.

27. *studenog* — Veliki župan iz Senja predlaže pojačanje postojećih »oružničkih postaja« u Crikvenici, Ledenicama i Novom, i osnivanje novih u Alanu (istočno od Krmpota), Brezama, Bribiru, Grižanima i Krmpotskoj Luki. Kao razlog je naveo pojačanu djelatnost »četničko-komunističkih bandi«.
30. *studenog* — U Bribiru, predio Duješin, položilo je partizansku zakletvu oko 20 bibrirskih omladinaca, pripadnika Omladinske čete i nekoliko starijih aktivista NOB-a. Zakletvu su položili pred komesarom bibrirske partizanske jedinice (Andrija Tus) i sekretarom čelije KPH u toj jedinici (Blaž Kalafatić).
30. *studenog* — Toma Strizić došao u krmpotsko selo Bačići, kod Luke Butorca, člana KPH, radi dogovora o daljnjim zadacima u vezi sa širenjem NOB-a u području Krmpota.
30. *studenog* — U bibrirsku partizansku jedinicu stupilo 10 Bibriraca, od kojih se većina trebala odazvati pozivu u domobrane.
- Druga polovica studenog* — Nakon odlaska Viktora Bubnja iz Crikvenice u partizansku jedinicu, tehnika AGITPROP-a OK KPH za Hrvatsko primorje potpuno je preseljena iz Crikvenice u Novi Vinodolski, gdje je s njom rukovala Marija Vuković Dunja u suradnji s Marijom Kinkelem i Danicom Telišman.
- Druga polovica studenog* — Pripadnici bibrirske omladinske čete odnijeli 2 puške iz »ustaškog tabora« u bibrirsku partizansku jedinicu.
- Druga polovica studenog* — Mate Tonković, član SKOJ-a u Bribiru, inače činovnik u općinskoj upravi, umnožio u 5—6 primjeraka Staljinov govor održan u povodu proslave 24. godišnjice oktobarske revolucije. »Umnožavanje« je obavio na općinskom pisacem stroju, za potrebe organizacija SKOJ-a.
- Druga polovica studenog* — Josip Dorić, član KPH iz Bibrira i komandir omladinske čete, ilegalno smjestio u selu Jargovu nekoliko promrzlih boraca iz partizanskog logora na Tuhobiću.
- Druga polovica studenog* — Uspostavljena još jedna redovna izravna veza između bibrirske partizanske jedinice i aktivista NOB-a u Crikvenici i to putem Dušana Cvetića, sekretara organizacije SKOJ-a u Crikvenici.
- Kraj studenog* — Nakon osnivanja ledeničkog partizanskog logora i odlaska Ledeničana u »svoj« logor, u bibrirskoj je partizanskoj jedinici bilo 20 boraca. (U toku mjeseca je poginuo Stjepan Brozičević, a Bartol Petrović prešao je u partizanski teritorijalni štab, dok je jedinici pristupio jedan borac. Sve borce koji su pristupili u bibrirsku partizansku jedinicu u noći od 30. studenog na 1. prosinca iskazujemo u brojčanim pokazateljima za prosinac.)
- Kraj studenog* — Vlasnik pilane u Brezama, talijanski industrijalac Giacomo Bertoletti, ponudio »partizanskoj komandi« 50.000 lira za nesmetan rad pilane i nesmetan odvoz rezane drvene građe iz nje u Rijeku. Ponuda je, razumljivo, odbijena.
- Kraj studenog* — Ustaški logornik iz Novog, Franjo Španjol, pokušao osnovati u Bribiru »naoružanu grupu mještana«, koja bi se, pod rukovodstvom izdajnika Vicka Saftića, trebala oružjem oduprijeti »napadima odmetnika«. Budući da se nitko od oko 20 pozvanih Bibriraca nije htio prihvatiti te »dužnosti«, Španjol je morao odustati od daljnje akcije na tom planu.

Kraj studenog — Ivo Marinković, sekretar OK KPH Karlovac, uputio Viktora Bubnja, člana OK KPH za Hrvatsko primorje, da se iz ličko-fužinske premjesti u bribirsku partizansku jedinicu, pa je Bujanj tako i postupio.

Kraj studenog — Štab PG NOPO odlučio — prema uputi CK KPH i dogovoru s partijsko-političkim rukovodstvom bribirske i ledeničke partizanske jedinice — da se pristupi masovnoj mobilizaciji Vinodolaca u partizanske jedinice i organizira slobodni teritorij na cijelom naseljenom i ne-naseljenom planinskom predjelu novljanskog kotara.

Studen — U toku studenog talijanske su vojne vlasti uhapsile u novljanskom kotaru 18 osoba zbog »suradnje s komunistima«. U Crikveničkom je kotaru istodobno uhapšeno 16 osoba, od kojih 6 zbog »komunizma« a ostalih 10 zbog drugih nepolitičkih razloga.

PROSINAC

1. *prosinca* — Grupa pripadnika bribirske partizanske jedinice zaustavila putnički autobus na području Stokolin u Bribiru. (U akciji su sudjelovali i Josip Dorić i Vinko Strizić, pripadnici bribirske Omladinske čete.) Akcijom se htjelo izvesti iz autobusa grupu Novljana koji su se odazvali pozivu u domobrane, ali su oni, umjesto preko Bribira, otišli autobusom obalnom cestom preko Selaca za Plase.

2. *prosinca* — Toma Strizić održao sastanak u selu Javorje s oko 20 Krmpočana. Raspravljana su pitanja daljnjeg uključivanja Krmpočana u NOB, a posebno pitanje mobilizacije u partizanske jedinice.

Početak prosinca — Talijani počeli graditi bunkere, zaštitne zidove, mitraljeska gnijezda i opletati bodljikavom žicom vinodolska naselja u kojima su imali svoje posade.

Početak prosinca — Pripadnici ledeničke partizanske jedinice presjekli u dva navrata tt žicu na predjelu između Klenovice i Povila.

Početak prosinca — Marija Vuković Dunja donijela iz Zagreba stanovitu količinu letaka koje je izdao CK KP Hrvatske za talijanske vojnike na talijanskom jeziku. Naslov letka je bio »Soldati Italiani«.

Početak prosinca — Pripadnici omladinske čete u Bribiru (Nada Antonić i Josip Mršan) rasturili u mjestu Bribir letke NOB-a, koje je izdao Štab PG NOPO.

Početak prosinca — Milan Mataija, Tomo Strizić i Ladislav Vivoda održali sastanak s Nikolom Jovanovićem Devom iz Gornjeg Zagona i dogovorili se o organiziranu uključivanju stanovništva gornjezagonskih sela u NOB.

3. *prosinca* — Pripadnici bribirske Omladinske čete, pod rukovodstvom Josipa Dorića, prepilili 9 tt stupova između Selaca i Novog.

3. *prosinca* — Pripadnici bribirske Omladinske čete presjekli na dva mjesta tt žicu između Novog i Bribira. S njima je u akciji sudjelovao i Josip Jurčić iz Stala, koji je tada već bio u partizanskoj jedinici.

4. *prosinca* — Petar Komadina i još dva partizana odnijeli iz Krmpota 8 pušaka u ledenički partizanski logor, koje su prikupili aktivisti NOB-a.

5. *prosinca* — OK KPH za Hrvatsko primorje upućuje ledeničkoj partizanskoj jedinici prve pismene upute za djelovanje.

5. *prosinca* — Štab PG NOPO naređuje da I primorsko-goranski partizanski bataljon dobije ime »Marko Trbović«. U njegov je sastav ušla i ledenička partizanska jedinica kao II četa.

5. *prosinca* — Reorganizirano djelovanje Štaba Bataljona Matije Gupca u dosadašnjem sastavu (komandant Nikola Car, komesar Joso Gržetić). Štab je bio smješten uz ličko-fužinsku partizansku jedinicu, koja se nalazila u predjelu Bitoraja.
6. *prosinca* — CK KPH izdaje »Okružnicu br. 4« u kojoj su razrađeni zadaci komunista za mnoge sektore djelovanja.
7. *prosinca* — Veliki župan iz Senja žali se RAVSIGUR-u da Talijani ništa ne poduzimaju protiv »odmetnika« na području Bribira i traži »temeljito čišćenje« šumsko-planinskog predjela sjeverno od Bribira.
8. *prosinca* — Veliki župan iz Senja izdaje nalog Općinskom poglavarstvu u Bribiru da »proglasi« da će u slučaju »ponovnog« odlaska Bribiraca u partizansku jedinicu, morati općina sama izdržavati vojnu posadu »koja će biti poslana u Bribir kao kaznena ekspedicija«. Ujedno nalaže da se brišu iz »općinske aprovizacije« (to je bilo tzv. »osigurano snabdijevanje hranom«) svi koji su u partizanskoj jedinici.
8. *prosinca* — U ledeničku partizansku četu dolaze prvi Krmpočani: Srećko Balen, Franjo Butorac Nikeš i Nikola Vukelić Purica.
9. *prosinca* — Župsko redarstveno ravnateljstvo iz Senja raspisuje »potjernicu« za Viktorom Bubnjem.
10. *prosinca* — Velika župa (iz Senja) uspostavlja u Bribiru »Stalnu oružničku ophodnju«, u sastavu od oko 25 oružnika.
10. *prosinca* — Ministar unutrašnjih poslova NDH upućuje »proglas« pučanstvu »hrvatskog obalnog pojasa« da se »svi odbjegli« vrate svojim domovima.
11. *prosinca* — Komandant PG NOPO, Veljko Kovačević, pismeno odgovara Okružnom komitetu KPH za Hrvatsko primorje na pismo poslano 5. prosinca ledeničkoj partizanskoj jedinici i objašnjava razlike u nekim gladištima tih dvaju rukovodstava.
11. *prosinca* — Talijani i oružnici napali ličko-fužinski partizanski logor u kom je bio i Štab PG NOPO.
11. *prosinca* — Talijani uhapsili u Grižanima Jurja Muževića zbog navodnog rasturivanja »komunističkih« letaka.
12. *prosinca* — Toma Strizić održao sastanak s većom grupom Krmpočana u selu Zabukovac. Raspravljali su pitanja NOB-a.
12. *prosinca* — Selačka partijska organizacija odlučila da njen član Andrija Kršul pristupi bribirskoj partizanskoj jedinici. S njim je došao u ovu jedinicu i Nikola Kršul Šunšur.
13. *prosinca* — Talijani uhapsili trojicu stanovnika Donjih Zagona zbog »držanja eksploziva« i još dvojicu zbog sumnji za »komunističku djelatnost«.
15. *prosinca* — Ivo Marinković, sekretar OK KPH Karlovac, izvještava CK KP Hrvatske da Toma Strizić, s obzirom na dužnost u Štabu PG NOPO, ne bi više mogao biti član KK KPH Delnice.
15. *prosinca* — Vladimir Bakarić, član CK KP Hrvatske, imenovan za komesara GŠ NOP odreda Hrvatske. Dotadašnji vršilac dužnosti komesara, Franjo Ogulinac Seljo, imenovan je za pomoćnika komandanta GŠ NOPO Hrvatske.
15. *prosinca* — Milan Mataija održao sastanak s većom grupom Krmpočana u selu Omar. Raspravljana su pitanja NOB-a.

Sredina prosinca — U nekim gornjim ledeničkim i krmpotskim selima započela je organizacija seoskih straža, u okviru zaštitnih mjera od eventualnih upada talijanske vojske.

Sredina prosinca — Josip Đerđa, delegat CK KPH za Hrvatsko primorje, odlazi u Zagreb na »referiranje« i dogovor sa članovima Operativnog rukovodstva CK KPH, poslije čega se opet vraća u Novi Vinodolski.

Sredina prosinca — Nikola Jovanović Deva organizira sastanak veće grupe žitelja gornjih zagonjskih sela Kal, Plužnica i Valač, na kojem su govorili Milan Mataija i Ladislav Vivoda.

Sredina prosinca — Reorganizirana bibrirska partizanska jedinica. Sada je to bila I četa II bataljona »Matije Gupca«. Komandir (Franjo Mureta), komesar (Andrija Tus) i sekretar partijske organizacije (Blaž Kalafatić) ostali su na dotadašnjim dužnostima. Osnovana su i 2 voda, a vodnici su bili Mato Saftić i Anton Stipeč. Ekonom je bio Josip Saftić.

Sredina prosinca — U Bribiru osnovan prvi inicijativni odbor Antifašističke fronte žena (AFŽ).

13. *prosinca* — Pripadnici bibrirske partizanske jedinice (Andre Kršul, Nikola Kršul Šunšur i Josip Skočilić Kurilo), zajedno s grupom aktivista NOB-a iz bibrirskog sela Jargovo porušili nekoliko tt stupova na području između Selaca i Novog.

16/17. *prosinca* — Komesar bibrirske partizanske čete, Andrija Tus, zajedno sa još 2—3 partizana, mobilizirao je za partizansku jedinicu (na dobrovoljnoj osnovi) 22 radnika s gradilišta hidroelektrane kod Triblja. Istodobno je odnijeto u partizanski logor Kušca 60 kg dinamita, nešto štapina i kapisla.

16. *prosinca* — Jedna desetina boraca bibrirske partizanske čete, pod rukovodstvom vodnika Mate Saftića, napala je talijansku patrolu nedaleko od Selaca i ranila 2 vojnika.

16/17. *prosinca* — Presječena tt žica između Bribira i Novog.²¹

16/17. *prosinca* — Pripadnici ledeničke partizanske čete porušili nekoliko tt stupova između Novog i Povila.

17. *prosinca* — Talijani uhapsili u Crikvenici dra Ivana Sobola i Franju Cara zbog »veze s odmetnicima«.

17. *prosinca* — Kombinirana partizanska jedinica (pripadnika bibrirske, ledeničke i drežničke čete), pod rukovodstvom Save Vukelića, komandanta Bataljona Marko Trbović, napala talijanski garnizon u Brezama.

18. *prosinca* — Krmpotski su aktivisti NOB-a prenijeli u ledenički partizanski logor 4 puške i jedan puškomitraljez.

18. *prosinca* — Pod pritiskom partizanskih jedinica, talijanska se posada povukla iz Breza u Novi i podnijela sobom važne dijelove pilanskog strojnog pogona (remenje), bez kojih pilana nije više mogla biti stavljena u pogon.

18. *prosinca* — Štab PG NOPO odlučio da svoje sjedište smjesti u Drežnicu.

18. *prosinca* — U ledeničkom partizanskom logoru Bilo održan masovni narodni zbor stanovnika gornjeledeničkih sela, na kojem je govorio Milan Mataija.

Oko 18. *prosinca* — Tomo Strizić, operativni oficir PG NOPO i Nikola Car, komandant Bataljona Matija Gubec krenuli u sušačko područje da pomognu reorganizirati sušačku partizansku jedinicu.

19. *prosinca* — Pripadnici bibrirske partizanske čete pokušali izvršiti diverziju na pruži između Liča i Drivenika, ali zbog vrlo visokog snijega nije uspjela.
19. *prosinca* — Bibrirska partizanska četa premjestila se iz Kušca u Rupice.
19. *prosinca* — Pripadnici bibrirske partizanske jedinice presjekli tt veze između Selaca i Novog.
20. *prosinca* — Talijani ubili u Crikvenici Egidija Matrljana, službenika tehničke sekcije, jer su ga »uhvatili« pri davanju sumnjivih svjetlosnih znakova.
- Oko 20. *prosinca* — Iz bibrirske se partizanske jedinice vratilo svojim kućama 14 radnika koji su bili mobilizirani na gradilištu hidroelektrane u Triblju u noći 16/17. *prosinca*. Povratak je uslijedio kao posljedica njihovih osobnih želja, što je komanda partizanske jedinice i prihvatila.
- Oko 20. *prosinca* — Primljeni u KPH, čeliju ledeničke partizanske jedinice, Mata Mataija Ustaša i Zdravko Pađen,
21. *prosinca* — Viktora Bubnja i Josu Štajnera, pripadnike bibrirske partizanske čete, vraćajući se iz jednog zadatka u Liču, opkolili su Talijani u jednoj baraci na rubu Ličkog polja. Talijani su otvorili pušcanu i mitraljesku vatru, ali su se Bujanj i Štajner uspjeli, pucajući, probiti i pri tome ubiti 2 talijanska vojnika.
22. *prosinca* — Osnovana u Rudom (Bosna) I proleterska NO brigada.
22. *prosinca* — Jedna desetina bibrirske partizanske čete upućena je u pomoć ličko-fužinskoj partizanskoj jedinici, koju su napali Talijani u predjelu Zagradskog vrha. Tom je prilikom ranjen, u borbi s Talijanima, Filip Veljačić, pripadnik bibrirske partizanske čete.
- Oko 22. *prosinca* — Milan Mataija održao u Starom Selu sastanak s grupom Krmpočana. Raspravljana su razna pitanja NOB-a.
23. *prosinca* — Bibrirska partizanska četa se iz Rupica preselila u Kozarski.
23. *prosinca* — Pripadnici bibrirske omladinske čete (Nada Antonić, Milka Dražić, Ljerka Mance, Josip Mršan, Zdenka Parac i Josipa Stanić) i Dragica Jurčić, aktivistica NOB-a iz sela Dragaljin, rasturili u mjestu Bribir letke za talijanske vojnike (»Soldati Italiani«), koje je Marija Vuković Dunja donijela iz Zagreba.
- 23/24. *prosinca* — Ledeničkoj partizanskoj jedinici pristupili prvi borci iz gornjezagonskih sela (Anton Jovanović Drljac, Jure Jovanović Bokula i Nikola Rubčić Mačak).
24. *prosinca* — Josip Đerđa održao sastanak s grupom aktivista NOB-a iz Vinodola u stanu dra Gradišnika u Crikvenici. Osim još nekih neutvrđenih aktivista, bili su prisutni i Mate Kršul, sekretar OK KPH za Hrvatsko primorje i Ivan Radetić Ferdo, sekretar čelije KPH iz Novog. (Pretpostavlja se da je to bio sastanak u toku kojeg je osnovan odbor NOF-a za Hrvatsko primorje.)²²
25. *prosinca* — Glavni štab NOPO Hrvatske izdao naredbu o organizaciji »Političko-obavještajne službe« (POS) u partizanskim odredima.
25. *prosinca* — GŠ NOPO Hrvatske izdaje upute za rad politkomesara u partizanskim jedinicama.
- Oko 25. *prosinca* — Rukovodstva bibrirske i ledeničke partizanske jedinice, uz suglasnost štaba PG NOPO odlučile osnovati zagonsku partizansku

- jedinicu, koja je trebala biti smještena u predjelu Rujnik. Zbog vrlo visokog snijega, ta je odluka izvršena u siječnju iduće (1942) godine.
- Oko 25. prosinca* — Nekoliko bribirskih omladinki, članova SKOJ-a odnosno omladinske čete, položilo partizansku zakletvu kod sela Kosavin u Bribiru.
26. *prosinca* — Talijanski vojni sud osudio u Crikvenici na smrt Ivana Bilića, Franju Cara, dra Ivana Sobola, Božu Subašića, Matu Subašića i Mirka Vidovića zbog tobožnje suradnje s »odmetnicima«. Istog su dana i strijeljani u Crikvenici.
26. *prosinca* — Talijani uhapsili u Novom ustaškog logornika Franju Španjola zbog sakrivanja nekoliko lovačkih pušaka na tavanu općinske zgrade.
27. *prosinca* — Iz Drivenika došli prvi borci u bribirsku partizansku četu: Jure Čandrl, Stipe Domijan i Jure Juričić.
27. *prosinca* — Iz Novoga došao u bribirsku partizansku jedinicu prvi borac, Petar Petrinović Miklja, nakon što su ga Talijani trebali uhapsiti zbog sudjelovanja u skrivanju lovačkih pušaka na tavanu općinske zgrade u Novom.
27. *prosinca* — Ledenička partizanska četa organizirala prebacivanje veće količine soli u Drežnicu za potrebe drežničkog stanovništva. U zamjenu je dobivena odgovarajuća količina živežnih namirnica.
28. *prosinca* — Talijani uhapsili Ivana Blaževića Moru i još 6 Krmporučana zbog sumnje da surađuju s »odmetnicima«.
31. *prosinca* — Jure Juričić, Blaž Kalafatić i Joso Štajner krenuli u Drivenik da bi održali sastanak sa simpatizerima NOB-a. (Sastanak je održan idućeg dana.)
- Druga polovica prosinca* — U Vinodol dopremljena »Okružnica br. 4« koju je izdao CK KPH.
- Druga polovica prosinca* — U Bribiru i Selcima organizirano sakupljanje odjevnih predmeta, soli, rakije i smokava, što su pojedine Bribirke odnosile u gornju Hrvatsku i Slavoniju u zamjenu za hranu potrebnu bribirskoj partizanskoj četi.
- Druga polovica prosinca* — U Bribiru osnovani seoski akcioni odbori.²³
- Druga polovica prosinca* — U Novom osnovan prvi odbor AFŽ-a.
- Druga polovica prosinca* — U prisutnosti Tome Strizića, Nikole Cara, Milana Mataije, Andrije Tusa i Bože Baričevića (partizanski rukovodioci) oko 50 žitelja Donjih Zagona položili su partizansku zakletvu.
- Druga polovica prosinca* — U Donjem Zagonu osnovana ćelija KPH. Sekretar je bio Petar Baričević Josin, a članovi Mate Baričević Kazimirov, Ivan Perićić Bljuta i Jure Perićić Dupljakov.
- Druga polovica prosinca* — U većini sela Gornjeg Zagona održano više sastanaka partijsko-partizanskih rukovodilaca (Milan Mataija i Ladislav Vivoda) i aktivista NOB-a, sa zadatkom populariziranja NOP-a i priprema za uključivanje pojedinih seljana u partizanske jedinice.
- Druga polovica* — Bribirsku partizansku jedinicu posjetila grupa partizana iz Brloga u Lici. Prije povratka su dobili nekoliko pušaka i obećali poslati veću količinu hrane.
- Kraj prosinca* — U ledeničku partizansku jedinicu upućena prva količina hrane, sakupljena u gornjezagorskim selima.
- Kraj prosinca* — Toma Strizić održao sastanak sa žiteljima Omara u Krmopotama o raznim pitanjima NOB-a.

- Kraj prosinca* — U Grižanima je reorganizirana organizacija KPH. Osnovana je posebna organizacija za Grižane od 5 članova, čiji je sekretar bio Tomo Mavrić. U Belgradu je osnovana organizacija od 5 članova, čiji je sekretar bio Jurica Knez.
- Kraj prosinca* — U Grižanima je osnovana organizacija SKOJ-a, s kojom je rukovodio Mate Saftić, a isto tako i u Belgradu, s kojom je rukovodio Ivo Gašparović Gašo.
- Kraj prosinca* — U Novom je organizirana organizacija SKOJ-a od 3 člana. Sekretar je bio Ignac Žvanović.
- Kraj prosinca* — U Selcima osnovan odbor »Saveza mlade generacije«.
- Kraj prosinca* — Štab PG NOPO počeo izdavati u Drežnici radio-bilten nazvan »Primorsko-goranski partizan«, koji je priman i u vinodolskim partizanskim jedinicama.
- Kraj prosinca* — U Mataija Dragi je osnovan odbor NOF-a od 4 člana na čelu s Ivanom Mataijom. Bio je to, zapravo, narodnooslobodilački odbor, kao jedini organ vlasti u tom oslobođenom području.
- Kraj prosinca* — U bibrskoj je partizanskoj četi bilo oko 85 boraca.
- Kraj prosinca* — Ledenička partizanska četa je imala oko 90 boraca.
- Prosinac* — AGITPROP OK KPH za Hrvatsko primorje izdao u Novom 3. broj »Glasa naroda na Hrvatskom primorju«.
- Prosinac* — U Sv. Jeleni je djelovala organizacija SKOJ-a od 5 članova.
- Prosinac* — Iz Krmpota odnijeto u ledenički partizanski logor ukupno 19 pušaka, 1 puškomitraljez i 2 sanduka municije.
- Prosinac* — U Grižanima osnovan inicijativni odbor NOF-a, od 6 članova.
- Prosinac* — Ivan Šverko, sekretar organizacije KPH u Triblju, organizirao još jednu vezu za otpremu razne robe iz Crikvenice u bibrsku partizansku četu. Vezu je održavao Šime Marušić iz sela Saftići u Grižanima.
- Prosinac* — U Crikvenici je reorganiziran NOO, pa je predsjednik postao Vlado Matetić, a tajnik Karlo Radil, obojica članovi KPH.
- Prosinac* — U toku mjeseca talijanske su vojne vlasti uhapsile u novljanском kotaru 23 osobe, od čega 22 zbog »veze s komunistima«. Istodobno je u crikveničkom kotaru uhapšeno 29 osoba, od kojih 19 zbog »veze s komunistima«.
- Krajem 1941.* — U Triblju je aktivno uključeno u NOB oko 12 aktivista.

BILJEŠKE

¹ Podatak o datiranju izdavanja »Komunikea br. 5« nedavno je utvrđen. Nekoliko je primjeraka bilo dopremljeno i u Vinodol, najvjerojatnije krajem siječnja 1941. godine, i dijeljeni su »iz ruke u ruku«. Rasturivanje pojedinih letaka u Vinodolu (bez obzira na način rasturivanja) navodimo samo ako je pouzdano utvrđeno. Vjerojatno su ovdje rasturivani i primjerci drugih letaka za koje nemamo pouzdanih podataka, pa to nismo posebno istaknuli.

² Podatak o rasturivanju tih letaka u Vinodolu upravo u noći 1/2. travnja nedavno je pronađen u policijskoj arhivi i sada se prvi put objavljuje. Time se ispravlja dosadašnje mišljenje da su rasturivani u Vinodolu (kao i u cijelom Hrvatskom primorju) krajem ožujka.

³ Prisutnost V. Bubnja na ovom sastanku nije pouzdana jer je, prema raspoloživim podacima, bio tada nepokretan. Imao je slomljenu nožnu kost, a nogu u gipsu.

⁴ Datacija ovog događaja nije potpuno pouzdana, pa događaj navodimo na dva mjesta u tekstu. Moguće je da je S. Brožićević putovao dvaput u Karlovac, dakle i u svibnju i u lipnju 1941. godine.

⁵ Usp. isto.

⁶ O sastanku vinodolskih komunista u Jesenovi često je i mnogo pisano. Smatra se pouzdanim da je održan u nedjelju, ali nije moguće utvrditi da li 6. ili 13. srpnja, pa treba oba datuma, zasad, imati u vidu pri datiranju tog značajnog sastanka. Štoviše, Josip Brnčić, jedan od sudionika na tom sastanku, smatra da je sastanak možda održan i 20. srpnja (nedjelja).

⁷ Moguće je da su oružnici pokušali uhapsiti T. Strizića i B. Kalafatića još 30. srpnja ujutro, ali je vjerojatnije da je to bilo 31. srpnja, pa taj datum ovdje i navodimo.

⁸ Datacija svih boravaka Ive Marinkovića u Selcima još nije pouzdano utvrđena, pa i ovaj podatak, premda njegova točnost nije isključena, treba oprezno koristiti.

⁹ U primjedbi na rukopis ovog rada, Blaž Kalafatić je 25. siječnja 1981. godine naveo da su ovi razgovori vođeni najvjerojatnije u lipnju ili srpnju 1941. godine.

¹⁰ Moguće je da je ovo rukovodstvo osnovano i prvih dana rujna, ali je vjerojatnije da je to bilo krajem kolovoza.

¹¹ Usp. b. 8.

¹² Moguće je da je ovaj odbor osnovan i početkom rujna.

¹³ U raspoloživim se memoarskim zapisima ne podudaraju popisi sudionika u toj akciji. Najčešće se spominju: Ivan Hariš, Srećko Mureta, Josip Štajner, Blaž Kalafatić, Andrija Tus i vodič Vinko Gašparović, pa je taj sastav i najvjerojatniji. Još se u memoarskoj građi spomi spominju Petar Spoja i Anton Stipeč.

¹⁴ Broj uhapšenih nije potpun, ali točne podatke nismo mogli prikupiti. U brojčane su pokazatelje unijete samo one osobe koje su zadržane u zatvoru duže od 2 dana. Ova se pripomena odnosi i na brojčane pokazatelje za mjesec listopada, studeni i prosinac.

¹⁵ Budući da pitanje sastava rukovodstva čete još uvijek nije temeljitije povijesno istraženo, ovdje pripominjemo dvije poznate verzije: prema zapisima Andrije Tusa i Veljka Vučinića komandir zajedničke »primorske« čete bio je Veljko Vučinić, a komesar Moša Albahari. Po zapisima i kazivanju Franje Murete, Srećka Murete i Josipa Saftića, komandir čete je bio Franjo Mureta, a komesar Andrija Tus. Po zapisima i kazivanju Jure Mataije Žirice, Josipa Krajačića Belog i Ivana Skočilića, komandir čete je bio Franjo Mureta, a ne sjećaju se tko je bio komesar.

¹⁶ Postoje dvije verzije o mjestu održavanja tog tečaja. Po jednoj je održan na Viševici (to je vjerojatnije), a po drugoj u delničkom partizanskom logoru.

¹⁷ O dataciji druge akcije, izvršene 1. i treće, izvršene 2. ili 3. listopada, ima više različitih podataka u našoj (partijsko-partizanskoj) pa i talijanskoj odnosno ustaškoj dokumentaciji. Zbog toga se u našoj poslijeratnoj literaturi navode razni datumi izvođenja tih dviju akcija (spominju se datumi od 28. rujna do 4. listopada). S obzirom na sveukupnu raspoloživu povijesnu građu, najprihvatljiviji su datumi koje smo ovdje naveli, tj. 1. listopada za drugu, a 2. ili 3. listopada za treću okciju. Ipak, pitanje datacije izvođenja tih akcija i dalje je otvoreno.

¹⁸ Ova datacija nije potpuno pouzdana, a nije ju moguće temeljitije istražiti. Moguće je da se to događalo čak i u drugoj polovici studenog, nakon primljene Okružnice od OK KPH Karlovac, ili čak u drugoj polovici prosinca, nakon primitka Okružnice br. 4, koju je izdao C KKP Hrvatske 6. prosinca.

¹⁹ U povijesnoj se literaturi spominje i »masovni zbor« kojem da je prisustvovalo, početkom listopada, oko 40 stanovnika Dramlja, a na kome da je bio prisutan i Tomo Strizić. Budući da je Tomo Strizić u tom mjesecu obavljao različite vojnootoperativne zadatke u svojstvu operativnog oficira partizanskog teritorijalnog štaba, krećući se od delničke preko vinodolske, sušačke, ličko-fužinske partizanske jedinice do drežničkih partizanskih odreda, teško je prihvatiti pouzdanim i »sjećanje« da je tada mogao biti i u Dramlju. Ipak, ne isključujući potpuno tu mogućnost, pitanje smatramo otvorenim, ali je vjerojatnije da je taj »zbor« u Dramlju održan u nekom idućem mjesecu, a najvjerojatnije tek u proljeće 1942. godine.

²⁰ Po mišljenju Mate Kršula, Radil je bio i član OK KPH za Hrvatsko primorje.

²¹ Za ovu akciju nije bilo moguće pouzdano utvrditi da li ju je izvela grupa boraca iz bribirske partizanske jedinice ili pak pripadnici bribirske omladinske čete.

²² Rafe Brozičević navodi u svom »sjećanju« da je J. Đerđa održao sastanak u Crikvenici »zbog organizacije NOO«, na kome da su bili prisutni i Viktor Bujanj, Vlado Matetić, Josip Šafar i Rafe Brozičević. Budući da u to vrijeme Đerđa nije više dolazio u Crikvenicu, a i Viktor Bujanj je tada bio u partizanskoj jedinici, vjerojatno je da se ovo »sjećanje« R. Brozičevića odnosi na isti »sastanak« kojeg navodi I. Radetić (naveden je u kronologiji), i da je zaista bio u pitanju odbor NOF-a (ili — NOO) šire (primorske?) teritorijalne nadležnosti. U prilog toj pretpostavci pripominjemo i pismo OK KPH za Hrvatsko primorje, poslano »partizanskoj četi u Ledenicama« 5. prosinca 1941. godine, u kom se već spominje i »Odbor nacionalno-oslobodilačkog pokreta« za Hrvatsko primorje. Vjerojatno je u to vrijeme (prosinac 1941. godine) taj ili odbor slična naziva bio zaista u osnivanju. Da li je i osnovan?

²³ Bribir ima ukupno 15 naselja raznih naziva. U drugoj polovici prosinca 1941. godine je započelo osnivanje »seoskih akcionih odbora« u svim tim naseljima, a nastavljeno je i u siječnju 1942. godine. Nije moguće pouzdano utvrditi u kom su kraćem vremenskom razdoblju osnovani pojedini seoski akcioni odbori, pa se podaci o tome ovdje ni ne iznose.